

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Téged várunk . . .

Mint Keresztelő János, nagy pusztaságban járdalok és az élet nagy sivatagában hirdetem a megváltás, a szeretet, a békesség evangéliomát.

De az emberek nem vágyakoznak a megváltás után, nem heviti keblöket a szeretet és nem cselekszik azokat, a melyek az ő békességekre valók.

Hasztalan emelem fel az én szómat és mondom: „a fejsze már a fának gyökerére vetetett“; ez a körülöttem kavargó, évezethajhászó, hatalomien ero, maio, elvet, hittel mint a ruhat cserélő világ nem retten meg a fenyegetőzéstől és kineveti a prófétát, a ki neki az eljövendő Ur Krisztust, és annak országát hirdeti.

Mérges kigyóknak nemzetségei, lássatok meg hát az utat, melyen a veszedelemhez ro-
hantok s melyen mind magatokat és mind a hozzátok tartozókat elveszejtitek. Nézzetek az égre, a
hol sűrű fekete szürkés felhők boronganak melyek gyász ködfátyola le a földre ér és
gondoljatok a jövődre, mely felettetek és a nép felett is épen ilyen borús, épen ilyen fenyegető.
Az égnek felhőiből jő el majd az Istennek fia ítéletre. Sőt már érkezett. Nem látjátok, hogy
milyen pusztá kietlen lesz maholnap minden körülöttek?

Kietlen pusztaságban vesznek el a te vidékeid is oh hazám! Sötét aggodalom felhők
ülnek meg poigáraid lelkét mind a kunyhókban, mind a palotákban és nincs a ki az ő örömeik szavát
visszaadná nekik. Meghasonlott e nép és az ő vezetőiben megcsalatkozott. Megháborodott ez or-
szág és az ő nyugodalmát feldúlták a sötétségnek fiai.

Csak te óh Örökkévaló, csak te vagy a mi bizodalunk egyedül. Téged várunk mi egész
napon és a Te eljöveteledhez készülünk, házunk népével, a mi atyáinkfiaival országostól együtt.

Vajha soha elne is veszítettünk volna Téged, vajha ismét rád találhatnánk és a szeretet,
békesség, a szabadság országa lenne a mi örökségünk mindörökké.

Vándor.

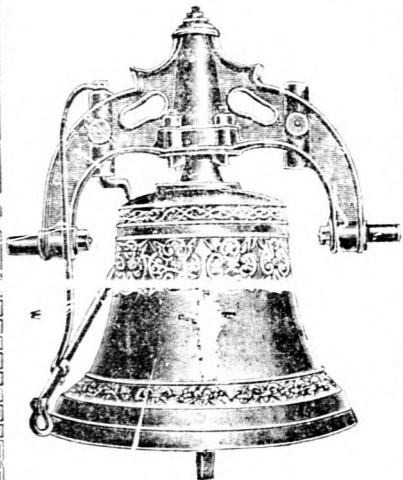

Baktai EGRY FERENCZ

== har nagöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bármely sulyban, nemetszőket feltétlenül viszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok előismerő irat.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hegedűhöz hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb és tisztább hangot adnak, mint régi modoruk.

Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványokait. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsósgra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTTATOTT 1845-ben.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvállalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombatán, másfél lpen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Téged várunk . . .

Mint Keresztelő János, nagy pusztaságban járdaok és az élet nagy sivatagában hirdetem a megváltás, a szeretet, a békesség evangéliomát.

De az emberek nem vágyakoznak a megváltás után, nem heviti keblöket a szeretet és nem cselekszik azokat, a melyek az ő békességökre valók.

Hasztalan emelem fel az én szómat és mondom: „a fejsze már a fának gyökerére vetetett“; ez a körülöttem kavargó, élvezethajhászó, hatalomért élő, haló, elvét, hitét mint a ruhát cserélő világ nem retten meg a fenyegetőzéstől és kineveti a prófétát, a ki neki az eljövendő Úr Krisztust, és annak országát hirdeti.

Mérges kígyóknak nemzetségei, lássátok meg hát az utat, melyen a veszedelemhez rohantok s melyen mind magatokat és mind a hozzátok tartozókat elveszejtitek. Nézzetek az égre, a hol sűrű fekete szürkés felhők boronganak melyek gyász ködfátyola le a földre ér és gondolatok a jövendőre, mely felettetek és a nép felett is épen ilyen borús, épen ilyen fenyegető. Az égnek felhőiből jő el majd az Istennek fia ítéletre. Sőt már érkezett. Nem látjátok, hogy milyen pusztá kietlen lesz maholnap minden körülöttem?

Kietlen pusztaságban vesznek el a te vidékeid is oh hazám! Sötét aggodalom felhők ülnek meg polgáraid lelkét mind a kunyhókban, mind a palotákban és nincs a ki az ő örömeik szavát visszaadná nekik. Meghasonlott e nép és az ő vezetőiben megcsalatkozott. Megháborodott ez ország és az ő nyugodalmát feldúlták a sötétségnek fiai.

Csak te óh Örökkévaló, csak te vagy a mi bizodalunk egyedül. Téged várunk mi egész napon és a Te eljöveteledhez készülünk, házunk népével, a mi atyánkfiával országostól együtt.

Vajha soha elne is vesztettünk volna Téged, vajha ismét rád találhatnánk és a szeretet, békesség, a szabadság országa lenne a mi örökségünk mindörökké.

Vándor.

A magyar közoktatásügy katholikus szellemű vezetése.

A napokban alakult meg a katolikus középiskolai tanáregyesület, melynek vezetői az állami közoktatásügy functionariusai, elnökei: tankerületi főigazgatók, diszelnöke pedig maga Gr. Apponyi közokt. miniszter. Különb. magát az egyesületet is a közoktatási kormány középiskolai ügyosztályának sugalmazása hozta létre, amely az évtizedek óta fennálló orsz. középiskolai tanáregyesületet nem találta eléggé katolikus szelleműnek. Hiszen e régi egyesület tagjai közt prot. tanárok is nagy számmal vannak, sőt újabb időben elnöke is a református Beöthy Zsolt a hazai tudományosság disze volt, azért középiskolai oktatásügyünk hivatalos vezetői nem elégedtek meg azzal, hogy ez egyesület elnökét következetesen üzött intrikáikkal lemondásra kényszerítették hanem a prot. tanáregyesületek mintájára (?) létrehozták a kath. középiskolai tanáregyesületet. Azon szoros viszonytól fogva, melyben nálunk a katolikus és állami közoktatásügy áll, melynél fogva a kath. középiskolák tantervét, rendtartását és fegyelmi szabályait is a közokt. kormány szabja meg s az egész kath. középiskola a közokt. kormány vezetése alatt áll méltán kérdésbe tehető, hogy mi a célja a kath. tanáregyesületnek. A kérdésre nyíltan megadja a feleletet az egyesület közzétett alapszabálytervezete.

„Az egyesület célja: a hazai középiskolai nevelés- és oktatásügynek iskolában és iskolán kívül katolikus szellemben való szolgálata; a katolikus vallású középiskolai tanárokat egyesületbe tömörítjük, hogy egyrészt a szent vallásunkban és a rajta épülő erkölcsben rejlő művelő erőt édes hazánk közművelődésének javára fordítsuk, másrészt egyházunkat a lelkek üdvözítésére irányuló munkásságában a középiskolai nevelés és oktatás terén támogassuk; egyesületünk . . . a magyar nemzeti alapon álló *hitvallásos iskola jelszavát írja zászlajára és ez iskoláért minden törvényes eszközzel küzd.*“

A kitűzött cél tehát sokkal messzebb menő feladatra egyesíti a kath. tanárságot mint a minőre a prot. egyesületek alakultak; sokkal mélyebben markol bele egész hazai közoktatásügyünk szellemének irányításába mint amennyit az állami közoktatás természete és a hitfelekezetek jó békessége megengedhet. Mig pl. a ref. tanáregyesület egyedül a ref. közép- és főiskolákra szorítkozva a tanintézetek fejlesztésére és erősítésére. bennök a prot. szellem ápolására s irántuk a prot. közönség érdeklődésének és áldozatkészségének ebrentartására szervezkedett

addig az új egyesület táborba szólítja az összes kath. vallású tanárokat s még ha nem katolikus hanem állami tanintézetekben működnek, is elkötelezi őket a hazai nevelés- és oktatásügynek kath. szellemben való szolgálatára. S tekintve, hogy állami közoktatásunk ugyanazon befolyások alatt áll, amelyek ez egyesület létrehozásában és vezetésében érvényesülnek; állami középiskoláinkat ugyanazon főigazgatók irányítják, kik az egyesületet vezetik s egész hazai közoktatásügyünket ugyanez a miniszter kormányozza, kinek szelleme ez egyesület diszelnökségében jut kifejezésre: a kath. tanáregyesületnek kifejezett célja *az állami közoktatásnak is kath. szellemben való szolgálata és vezetése.* A kath. egyháznak *a lelkek üdvözítésére irányuló munkássága* fogja tehát vezetni a kath. vallású állami tanárt és összes functionariusokat s ezzel oly aggressiv felekezeti irányzat indul meg, mely hatalmába igyekszik keríteni egész állami közoktatásunkat.

S ma még tudomásunk szerint talán csak egy állami reáliskola ünnepelte meg Szent Imre herceg nevenapját, de a vezetők, főigazgatók és a tanügyi kormányzat szelleme lassanként saját képére alakíthatja át összes állami tanintézetünket. Ez ellen pedig az állami közoktatásügy nevében tiltakozni kell.

De van az idézett alapszabálytervezetnek másik nevezetes pontja is. Egyesületünk — ugymond — *a hitvallásos iskola jelszavát írja zászlajára és ez iskoláért minden törvényes eszközzel küzd.* Hitvallásos iskola! Ez új szóval is az új egyesület gazdagította immár közműveltségünket. Hát a melyik nem hitvallásos iskola? Egyedül az állami iskola. *Az egyesület tehát nyílt harcot indít az állami közoktatásügy ellen* s teszi ezt a közokt. miniszter aegise alatt s az állami közoktatásügy magas rangú tisztviselőinek vezetése mellett. Hiszen, ha mi, protestánsok hangoztatjuk a felekezeti iskola védelmét s ha küzdünk iskoláink önkormányzati jogaiért a mindent nivelláló állami hatalom ellen, annak van értelme van nemzeti jelentősége, mert nemzeti műveltségünknek százados bástyáit védjük ref. felekezeti iskoláinkban; de ők, kik ellen védik a felekezeti iskolát? Hiszen a katolikus és állami iskolát ugyanazon kormányhatóságok vezetik. És a reformáció óta volt-e valaha valami sérelme a kath. iskolának az állam részéről? Nem dédelgetett gyermeke volt-e minden időben a magyar államnak egészen a szerzetesek és apácák legujabb fizetéskiegészítéséig? Azt hisszük tehát, sőt megvagyunk győződve, hogy a kath. tanáregyesület alapszabályaiban más jelentősége van a hitvallásos iskola védelmének, mint a prot. iskolák

önvédelmének. Jelenti azt, hogy az a tanügyi politika, melyet 1867 óta nemzeti kormányaink a magyar nemzeti állam kiépítése érdekében az állami iskolák szervezésével követtek, immár hanyatlóban van s az állami iskolák helyett még ott is a hitvallásos iskolát fogják erősíteni, ahol ez intézetek a magyar nemzeti közműveltség érdekeivel nyílt ellentétben állanak. Jelenti *tanügyi politikánk irányának megváltozását s egyoldalú felekezeti álláspontra helyezését*. Ezt meglátni azonban már a politikusok dolga. Mi legfőleg azt a jámbor kérdést vethetjük föl magunkban, hogy meg fogja-e a belügyi kormány az ilyen irányzatú alapszabályt erősíteni. Bizonyára meg.

Ha a kath. tanáregyesület kizárólag a kath. középiskolák erősítésére és fejlesztésére s ez iskolák tanárai közt a testületi szellem ápolására alakul vala — mint a hogy ezt a prot. tanárság a maga iskolái körében tette, — mi is örömmel üdvözöljük, mint kulturánk egyik tényezőjét. Ugy azonban, a mint törekvéseit alapszabályai bemutatják, főként azon körülmények között, melyek megalakulását előidézték s azon factorok mellett, kik az egyesületet vezetik, csak egyik tényezőjét látjuk benne annak a klerikális irányzatnak, mely egész hazai közoktatásügyünkre a maga bélyegét igyekszik rányomni s állami közoktatásunkat is kath. szellemben igyekszik vezetni. Ezt a szellemet pedig a felekezeti közbékeség érdekében a maga területére vissza kell szorítanunk s ellene „minden törvényes eszközzel” küzdenünk kell.

A felekezeti béke.

Valahára a képviselőházban is elhangzott a figyelmeztetés a felekezeti béke megtartása és a protestánsok megnyugtatása érdekében.

Bozóki Árpád volt az a bátor férfiú, a ki a mult szombaton interpellációt jelentett be ez ügyben és lapunkra hivatkozással rövid elmélkedés tárgyává tette a protestánsok panaszait.

Bármily bátortalan volt is e beszéd s bármennyire mentegette is magát felszólalásáért a képviselő ur, köszönettel tartozunk szavaiért, melyek a dolog fontosságánál fogva a legnagyobb szenzáció erejével hatottak és sorban közbeszólásra készítették a mai rendszer hőseit: Ugron Mirabeaut és utánna a hordó Mirabeaut (Nagy Emilt) és a többieket, a kik miatt ma mindnyájan szégyenkezünk.

Utoljára felszólalt maga a kultuszminiszter

is, a kit mi határozottan a legnagyobb élő szónoknak tartunk s ki iránt megfelelő respectussal viseltetünk, de a ki első sorban politikus, abban is van elfoglalva és nem szakember, s a kit informátorai akár a képzett *Csernoch*, akár a primás és udvara, akár *Majláth* és a kit elől kell vala említenem *Barkóczy* osztálytanácsos oda visznek, a hová akarnak s kinek melleg vallásos érzületével visszaélve egy olyan vallás és közoktatásügyi politikát inaugurálnak itt ebben az országban, mely az eddig elért eredményeket mind halomra dönti, a felekezeti békét feldulja és a magyar állam létalapjait megrendíti.

Nem Apponyi, bárhogy is bizalmatlankodjunk iránta, *Barkóczy* ez a szüklátkörü Herosztrates jellemű, elfogult szellemű ember és a háttérben lappangó társai okai a mai felfordulásnak, a kik ellen magok a mivelt magyar katolikusok is küzdenek és a kinek a magyar kulturát veszélyeztető törekvéseit kétségbeesve szemlélik.

Mert tévedés azt hinni, hogy csak mi aggódunk s hogy csak mi félünk. Ellenkezőleg az egész ország fél és aggódik, mert a baj általános és mi sem annyira magunkért félünk, mint a magyar államért és a magyarságért, melynek vérszerinti fiai vagyunk s melynek sorsával sorsunk azonos.

Azonban mi a népre támaszkodva, az evangéliomban és igazságunkban bizva majd csak megtudunk valahogy állani. Csak bántsanak, csak üssenek, majd keményebbek leszünk s csak üldözzenek, vissza szorítsanak, majd megtaláljuk régi erőnket. A vak Sámsonnak majd kinő a haja. De a kath. egyházban már komolyabb a baj. Alig birnak a nemzetiségi izgató papokkal, mert meglazították a fegyelmet. Alig birnak az alsó papsággal, mert nem rendezték fizetésöket és ma is annyi tanácskozások után nyomorogni hagyják őket. A főpapok tékoznak, erkölcstelen életet élnek és a szegény magyar papoknak még 1600 koronát se tudnak adni.

Rettenetes egy állapot ez és még nehezíti a szerzetesek helyzete. Mik történtek ezek megreformálása körül, nem foglalkozunk vele; mi csak azt tudjuk, hogy alig győzünk tisztességes állást és kenyeret adni annak a sok mivelt volt szerzetes tanárnak, annyi képzett jeles magyar kath. embernek, akik hozzánk átal jönnek. Bajnak kell hát lenni itt is.

A hívek is eléggé nyugtalankodhatnak és többször halljuk rosszálló nyilatkozatukat azért is, hogy a magyar liturgialis nyelv behozatalát a klérus akadályozza, azért is, hogy tanítónői oklevelet nyert lányai a zárdai iskolák miatt

nem kapnak helyet, azért is, hogy nem juthatnak földhöz.

Az sem okos és helyes dolog, hogy a jezsuita növendékek ma minden helyet lefoglalnak s miattuk sok nagy tehetségű kanonok, világi pap háttérbe szorul. A világi papságra rossz idő jár ma napság és a legvallásosabb, igazabb lelkeknek nem jut hivatal, előléptetés.

Mind e panaszokért és bajokért a Barkóczy-féle zelota emberek a felelősök és a tulzó felekezeti ultramontán irány, mely tudományt, hazafiságot, államot egyformán alárendel nem a vallás, nem is az egyház, hanem a fanatizmus és elfogultság érdekének.

Nem mi ingadozunk urak, nagy urak, zászlósok, miniszterek; hanem az ország, Magyarország.

Az állami iskolák tanárai, a magyar kulturának ez elsöranu bajnokai félnek a jövőtől és aggódva látják, hová visz az a politika, a mely a magyar tudós világ olyan jelesét mint pl. Beöthy a legaljasabb és alattomosabb eszközökkel hajszoja, üldözi és a vele tartó állami tanárokat is fenyegeti, presszionálja és a vallás tanárt teszi az állami és kir. kath. főgymnáziumok mindenhatójává és vezetőjévé . . . Gonosz dolog lesz még ebből akárki meglássa, ha elébe nem állanak a veszedelemnek, mely már az egyetemet is elborítással fenyegeti s mely ellen nemcsak mi protestánsok és magyarok panaszkodhatnánk első sorban. Hogy mi is panaszkodunk, annak oka magyarságunk, haza szeretetünk s a meggyőződésünk, hogy ez az állam csak akkor tud fentállani, ha a miveltséget megbecsüli, a közszabadságot hiven őrizi s mig államférfiai és törvényhozói a közhitet meg nem ingatják. Ma fájdalom az elvek megtagadásának és a közélet zürzavarának oly felfordultságában élünk, midőn senki semmiben és senkiben nem hiszen, midőn elvet, zászlót, könnyen cserél. E lap és a magyar protestánsok azonban ma is és a jövőben is hiven kitartunk mind a nagy szabadsági és függetlenségi eszmék, mind a magyar nép és az evangéliom szent ügyénél és a mint sohasem voltunk, sohasem leszünk sem darabontok, sem elvtagadók, sem a felekezeti békekesség megrontói; magyar kath. paptársainkat, a kath. és nem kath. tudós embereket pedig bármely táborban megbecsüljük, a népet és magyar hazánkat hiven szeretjük és annak békekességét keressük és féltve őrizzük.

Dr. Ferenczy Gyula.

A felekezeti béke ügye és a kultusz miniszter.

Mult szombaton egy interpelláció hangzott el a minden jó magyar ember keblében szomorú érzelme- ket ébresztő képviselő házban. Miután ennek során Lapunk is megneveztetett, de az ügy fontosságánál fogva is, adjuk e beszédet és az Apponyi arra való válaszát.

Bozóky Árpád: T. képviselőház! Midőn másfél évvel ezelőt a kultuszminiszter ur elfoglalta a miniszteri széket és itt a parlamentben kifejtette programját, nagyon erősen hangsúlyozta, hogy ennek az országnak szüksége van a felekezeti békére és programjával igen helyesen kitűzte a felekezeti béke helyreállítását. Azt hiszem, az elfogultságnak vádján kívül konstatálhatom azt, hogy célját nem tudta a kultusz miniszter ur elérni és ma már a felekezeti békekesség nincs úgy meg, mint ezelőt másfél esztendővel, (Zaj.) sőt a felekezeti türelmetlenség, féltékenység sokkal erősebb, mint másfél évvel ezelőt volt. (Zaj. Ellenmondás.)

Általában el lehet, mondani azt, hogy a római kathólikus vallásuak meg vannak elégedve a miniszter urnak kultuszpolitikájával, ellenben a reformátusok, lutheránusok, zsidók nincsenek megelégedve és a sajtóban, gyűléseken egyre azzal vádolják a miniszter urat, hogy a miniszter ur kultuszpolitikájában előnybe részesíti a római kathólikus vallásuakat a más vallásuakkal szemben.

Buzáth Ferenc: a zsidókat részesítse talán? (Zaj.)

Bozóky Árpád: Nehogy félreértessem, nem azt akarom én vita tárgyává tenni, hogy igazak-e ezek a vádak vagy nem. Épen nem ez a célom, hanem sajnós, konstatálni akarom és konstatálom is, hogy ezek a bajok megvannak és pedig oly mértékben vannak meg, — majd mindjárt rátérek — hogy a felekezeti béke fel van dülva, (Mozgás és felkiáltások: Hol?) és itt az ideje annak, hogy e kérdéssel a parlament is foglalkozzék. (Folytonos zaj. Elnök csenget.)

Ugron Gábor: Más ember vagyonát akarják elvenni és akkor azok dulták fel a békét, a kiknek a vagyonára utaznak! (Zaj. Elnök csenget.)

Bozóky Árpád: Az elégedetlenek leginkább a nem állami tanitók fizetésrendezéséről szóló törvényt támadják, különösen, annak a 33-ik, ugynevezett apáca-paragrafusát.

Ugron Gábor: Ez már bolondság! (Igaz! Ugy van!)

Bozóky Árpád: Azután azzal vádolják a miniszter urat, hogy a tanügyi kinevezéseknél, különösen pedig a középiskolai tanári állások betöltésénél, a róm. kath. vallásuakat előnyben részesíti. (Felkiáltások: Ez nem áll!)

Okolicsányi László: Rágalom! (Zaj!)

Hammersberg László: Ez hülyeség! (Folytonos zaj.)

Bozóky Árpád: Azzal vádolják . . . (Folytonos zaj, elnök csenget) nemcsak a krajcáros lapok, hanem tekintélyes vallásügyi folyóiratok is. (Ellenmondások.)

Bozóky Árpád: Ismétlem, hogy azzal vádolják kultuszminiszter urat, hogy különösen a középiskolai tanári kinevezéseknél előnyben részesíti a róm. kathólikusokat a más felekezetűekkel szemben (Ellenmondások.)

Okolicsányi László: Abszurdum! (Folytonos zaj. Elnök csenget.)

Bozóky Árpád: Felhozzák pl. hibául azt, hogy a sárospataki református liceum fölé egy szerzetesrendü

tankerületi főigazgatót nevezett ki. (Zaj.) És ismétlem, hogy nem krajcáros ujságokban, hanem tekintélyes választási iratokban, így pl. a Debreceni „Protestáns Szemlében”,* annak szeptemberi számában „Uj Aera” cím alatt olvastam, hogy a mikor a nem rég multban a kolozsvári egyetemen két tanári állás volt üresedésben . . .

Nagy Emil: Darabont beszéd az egész! (Igaz! Ugy van! Taps!)

Ugron Gábor: Lelkiismeretlen beszéd (Helyeslés.)

Bozóky Árpád: Azzal vádolják a kultusz miniszter urat, hogy a mikor a két tanári állás megüresedett és ezekre a tanári állásokra a tanári kar mind a két esetben református vallásut jelölt, a miniszter ur nem vette figyelembe ezt a jelölést (Zaj.) és a második helyen jelöltek, a kik nem voltak református vallásuak, hanem katolikus vallásuak, azokat nevezte ki. (Mozgás.)

Egy hang (a baloldalon): Már ilyet mondani hogyan lehet? (Zaj. Elnök csenget.)

Bozóky Árpád: Én, t. képviselőház! sem zavart csinálni nem akarok (Felkiáltások jobbfelől: Dehogy nem!), sem pedig nem akarom e vádak magamévá tenni, csak konstátalom azt, hogy a miniszter ur programját és célját, hogy a felekezeti béke meglegyen, nem érte el, annyira nem, hogy nemcsak a sajtóban, hanem papi szervezkedésekben, gyűlésekben nyomát látjuk a felekezeti türelmetlenségnek. (Zaj. Ellenmondások.) Ime, itt fekszik előttünk a magyarhoni ágostai hitvallásu evangélikus egyetemes egyháznak kérvénye, kelt Budapesten, november 16-án. Ebben az van modva: „A vallásszabadság, a mely az egyenlőséget és a viszonyosságot magában foglalja, megkivánja azt, hogy az állam felekezeteket egyenlő elbánásban részesítse.” (Élénk helyeslés.) Azt mondja továbbá a kérvény. „1799 óta 1907-ig így volt, csupán az 1907-ik évi törvényhozás tért el ettől az iránytól.” (Zaj. Élénk ellenmondások.)

Ugron Gábor: Ez már nem igaz! Itt hoztuk meg a törvényt!

Bozóky Árpád: Ott volt az erdélyrészi református egyház gyűlése. Meglehetősen szenvedélyes hangokat hallottunk ott a kultuszminiszter ur politikája ellen. Ott volt a szabolcsi, debreceni és az érmelléki református egyházgyűlések gyűlése, ott is elítélték a kultuszminiszter ur politikáját és kérték a nem állami tanítók fizetésének, rendezéséről szóló törvénynek megváltoztatását. (Zaj.)

Ugron Gábor: A katolikus iskolákhoz a katolikusoknak van hozzászólásuk, nem a kálvinistáknak!

Bozóky Árpád: Hogy a katolikusokról is beszéljek . . . (Zaj.)

Ugron Gábor: Ne szóljanak bele a protestáns iskolák dolgába!

Rakovszky István: Ugy van, mi sem szólunk bele a protestánsokéba! (Zaj.)

Bozóky Ott volt a pécsi katolikus nagygyűlés, amelynek lefolyása alatt egy előkelő szónok eszményképül állította fel a kuruc katolicizmust és úgy mutatta be a kultuszminiszter urat, mint annak képviselőjét. (Zaj.) Most folyik le a tiszántuli református egyházkerület gyűlése. Ott is igen éles, elítélő hangokat hallottunk a kultuszminiszter ur politikája ellen.

E mellett sajnálatosan kell konstátálni azt, hogy még itt a fővárosban is a felekezetek szerint alakul-

* A Debreceni Prot. Lapban jelent meg az illető közlemény, melynek hitelességéért jót állunk. Szerk.

nak a politikai pártok. (Zaj. Felkiáltások a középben. És ki az oka?) Aki csinálja, az a hibás benne.

Ma olvasom t. képviselőház, hogy az országos katolikus tanügyi tanács november 28-án gyűlést tart, a melynek 5 pontja a katolikus tanítók keresztyén-szociális tevékenységének szervezése. (Helyeslés a középben.) Most alakult meg a keresztyén-szocialista párt; ez egy politikai párt. Én ebből a szervezésből azt veszem ki, hogy az a párt a katolikus tanítóknak kerteseket akar magának szerezni.

Rakovszky István: Joguk van hozzá! Ugy van! a középben.

Bozóky Árpád: T. Ház és t. kultuszminiszter ur, nagyon is kérem, hogy felügyeleti hatalmánál fogva, méltóztassék éppen a tanügy érdekében megakadályozni, hogy a katolikus tanítókat a keresztyén-szocialista párt részére kortesekül kihasználják, mert ez feltétlenül ellenakciót fog felidézni és a más vallásfelekezetű tanítókat . . . (Zaj.) legyen a ki akar, nemzetközi szocialista, de a tanítókat nem engedjük ezen mozgalom céljaira kihasználni. (Folytonos zaj, Elnök csendet.) Ha megengedjük azt, hogy a római katolikus tanítókat kihasználják erre a célra, egész biztosra veszem, hogy más vallásfelekezetű tanítókat éppen a tanügynek és felekezeti békének legnagyobb kárára, majd egy politikai ellenmozgalom céljaira használják fel. (Zaj)

T. képviselőház! Hangsúlyozom — bármennyire méltóztatnak is szavaimat félreérteni — hogy belőlem nem a felekezeti türelmetlenség beszél. (Élénk felkiáltások: Nem! Felkiáltások a néppárti padokon: Szégyen!)

Én római katolikus vagyok és nem akarok sem az egyik, sem a másik felekezetnek kedvezni (Zaj.) csupán azt a szomorú tényt akarom konstátálni és azt hiszem, konstátálhatom, hogy a felekezeti béke nincs meg. (Derűlttség a néppárti padokon. Zaj. Elnök csendet.) ha lehet, gondoskodjunk arról, hogy mi módon óvassék ez meg és vizsgáljuk, hogy ki és mi volt az oka annak, hogy a felekezeti béke nincs meg. (Folytonos zaj. Halljuk! Halljuk! Elnök csenget.)

Ez a célja interpellációmnak, amelyet ezennel a kultuszminiszter urhoz betérjesztek és amely, így hagzik (olvasva):

1. Van-e tudomása a miniszter urnak arról, hogy egy a napisajtónak, mint a vallás- és a közoktatásügyi lapoknak, folyóiratoknak egy részében hónapok óta szakadatlanul és a kérdést állandóan napirenden tartva azzal vádolják a miniszter ur, hogy a tanügyi kinevezéseknél és általában közoktatásügyi politikájában a római katolikus vallásfelekezetűeket előnyben részesíti a más felekezetűekkel szemben?

2. Nyilatkozzék a miniszter ur, hogy igazak-e ezek a vádak?

3. Tekintettel arra, hogy ennek az országnak nagy szüksége van a felekezeti béke helyreállítására és tekintettel arra, hogy a miniszter ur székfoglalójában főprogrammal tűzte ki — igen helyesen — a felekezeti béke helyreállítását és ennek dacára a felekezeti surlódások féltékenység, türelmetlenség a sajtóban, gyűléseken az ország minden részében észlelhetők: mit szándékozik tenni a miniszter ur a végre, hogy a felekezeti béke helyreállítások?

Gr. Apponyi Albert vallás és közoktatásügyi miniszter (szólásra feláll. Hosszantartó lelkes eljenzés és taps.) Én csupán annak bejelentése végett kérek szót, hogy a most elhangzott interpellációra a jövő héten szerdán fogok válaszolni és azért teszem ezt, hogy a választ szerdára halasztom, mert én nem akarom azok-

nak a támadóknak példáját követni, a kiknek tevékenysége folytán felszínre került, különben jelentőségünkben nagyon tulzott tényeket t. képviselőtársam felhozott s akik nagyrészen általuk, fel kell tennem, el nem olvasott törvények és rendeletek (Derűtség. Igaz! Ugy van!) nem létező diszpozícióival és általános szólamokkal izgatnak (Igaz! Ugy van! a közepén.) hanem én az egész vonalon konkrét tényeket akarok a t. Ház elé hozni (Helyeslés.) és ezen konkrét tényeknek összeállítása céljából van nekem szükségem azon egy néhány napi időre, a mely szerdáig letelik.

Egész általánosságban azonban legyen szabad mégis azt megjegyezniem (Halljuk! Halljuk!) hogy t. képviselőtársam feketén látja a helyzetet, ha azt mondja, és azt megállapíthatni véli, hogy a felekezeti béke meg van zavarva ebben az országban. Nincs megzavarva. (Hosszantartó élénk helyeslés a jobb és baloldalon.) Annak megzavarására semmiféle tárgyi ok nincsen, legkevésbé abban a kultuszpolitikában, amelynek képviselője ez idő szerint én vagyok, a mint azt szintén bátor leszek tényekkel beigazolni. Az megtörténhetik, hogy politikai utógondolatoknak a szolgálatában iparkodnak a létező felekezeti békét megzavarni, (Igaz! Ugy van! és taps a jobbközépen és a baloldalon) az megtörténhetik, de nekem sokkal magasabb véleményem van e hazának összes tényezőiről, felekezeti különbség nélkül, mintsem, hogy feltételezhetném, hogy ha ideig-óráig sikerül is a tényeknek kellő ismeretével nem bírótat félrevezetni és ha sikerülhet tévedésbe ejteni még nagytekintélyű gyülekezeteket is, mert hiszen a tévedés emberek közt nincs kizárva, sokkal magasabb véleményem van, mondom e haza összes polgárainak, mindazoknak a tiszteletreméltó tényezőknek, a melyek egyházi életünket irányítják, felekezeti különbség nélkül, ugy a hazafias belátásról, mint méltányosságáról és intelligenciájáról, semhogy elhihetném, hogy ezeknek a tagadhatatlanul létező mesterkedéseknek meg lehetne az a sikere, hogy a mi hazánknak mai súlyos helyzetében még tetéznék bajainkat az által, hogy ismétlem, minden tárgyi alap nélkül, a felekezeti békét megzavarhassák. (Általános helyeslés.)

T. képviselőház, dacára annak, hogy érdemleges válaszat az egyese felhozott konkrét tényekre nézve a szerdai napra tartottam fenn, csak kóstolóul és ezeknek az ugynevezett sérelmeknek jellemzéséül egyet hozok fel azokból, a miket a t. képviselőtársam említett; hogy t. i. én elkövettem azt a szörnyűséget, hogy a maramarosszigeti református középiskola főfelügyeletét (Felkiáltások: Sárospatak) Sárospatak? Más oldalról, ugy hallottam, Maramarossziget is említettett. Szóval hogy ezt az iskolát szerzetesrendű tankerületi főigazgató alá helyeztem.

Ha az ember így ezt elmondja, hát akkor akadáhat teljesen jóindulatu ember, a ki azt mondja, hogy ez mégis legalább tapintathiany volt a kultuszminiszter részéről, protestáns középiskolák fölé, szerzetesrendű tankerületi főigazgatót kinevezni, de hát hogyan áll ez a dolog? 1883. évi középiskolai törvény meghozatala után, mikor a tankerületi főigazgatóságokat szervezték, meghonosodott az a praxis, huszonöt esztendővel az én kormányra lépésem előtt és mind e mai napig fentartott, hogy a tankerületi főigazgatók közül három a tanító szerzetes rendek sorából neveztetett ki.

Ez ellen senki kifogást nem tett. Ezen tankerületi főigazgatóságok voltak: a nagyvárad, a szegedi és a székesfehérvári. Már most az én miniszterségem alatt történt, hogy egyszerre üresedett meg a szegedi és a

kassai tankerületi főigazgatóság. Mind a kettőt egyszerre kellett betölteni. Már most figyelembe vévén azt hogy a kassai tankerületi főigazgatóság területén igen kevés más, mint katolikus középiskola van, a szegedi tankerületi főigazgatóság területén pedig számos protestáns középiskola van, célszerűbbnek tartottam áthelyezést eszközölni és a kassai tankerületi főigazgatóságot tölteni be egy tanító szerzetesrendből vett főigazgatóval, a szegedit pedig egy világgal. Így történt azután természetesen az, hogy két protestáns középiskola, a melynek előbb világi tankerületi főigazgatója volt, most szerzetesrendi alá került, de viszont nagyszamu protestáns középiskola, a melyeknek azelőtt szerzetesrendű tankerületi főigazgatójuk volt és a mely állapot ellen eddig soha senki panaszt nem emelt, most világi tankerületi főigazgató alá került.

Ezt most csak azért mondom el, hogy ex unodisce omnes. Hasonló kaliberűek mind annak a sérelem-gyárnak többi panaszai, a melyekre a t. képviselőtársam hivatkozott. (Hosszantartó zajos helyeslés és eljenzés a baloldalon és a közepén.)

Ismétlem, engem attól az uttól, a melyet én követtem és a melyet addig, amig ezen a helyen ülök, követni fogok, ezen mozgolódások nem fognak eltántorítani. (Zajos helyeslés és eljenzés.)

Vállalkoztam és vállalkozom arra, hogy az én kultuszpolitikámmal a felekezeti béke fentartását szolgálom; mert nem helyreállításáról van szó — az, hála Istennek, létezik és bizom eléggé a magyar józanságban, létezni is fog — de fentartásáról, megszüldítéséről igenis van szó. Engem attól az uttól, hogy ezt tűzöm ki legfőbb célomul, a mig ezen a helyen vagyok és ha ezt a helyet elhagyom, más helyen is, amig a közéletben részt veszek, semmi el nem fog tántorítani. (Lelkes eljenzés és taps a jobb és a baloldalon). Az én eszközeim erre nagyon egyszerűek; az én eszközeim igenis a 48-iki törvényhozás alapján a teljes viszonyosságnak, egyenlőségnek mindenkivel szemben való fentartása. (Zajos helyeslés a jobb és baloldalon.)

Rakovszky István: Autonómia!

Gróf Apponyi Albert vallás és közoktatásügyi miniszter: Es ebből a szempontból már eddig is kormányzati és budgetárius uton minden lehető megtettem; legközelebb törvényhozási uton fogom kezdeményezni s rövid idő mulva a t. Ház abban a helyzetben lesz, hogy foglalkozzék azokkal a törvényjavaslatokkal a melyekben 1848. XX. t.-cikknek nem csupán harmadik, de a jogegyenlőségre vonatkozó 2. §-ának teljes végrehajtására nézve is az alapokat lerakom. (Zajos eljenzés és taps.) Találkozni fog e tekintetben arra vonatkozó törvényhozási kezdeményezéssel is, hogy ugyan csak az 1848. XX. t.-c. alapján katolikus autonómjálétesítését eszközöljük. (Eljenzés a baloldalon és a közepén.)

Én azt hiszem, hogy ha a tényeket szemügyre vesszük, hogy ha a nem tudásra spekulálva (Ugy van! Ugy van! Zajos eljenzés a közepén.) dobunk ki, sőt viszünk nagytekintélyű gyűlések elé is képzelt adatokat, hogy ha elfogulatlanul mérlegeljük a helyzetet, hogy ha senki mást nem akar, mint azt, hogy az ő jogköre biztosítva legyen s hogy a mi jogegyenlőség alapján neki jár, annak élvezetében — és a mennyiben nem élvezi — annak elnyerésében biztosítva legyen, hogy ha egymásnak a jogait tiszteletben tartjuk a jogegyenlőség azon szellemében, a mely a 48-iki törvényekben le van fektetve: akkor igenis, az a nagy szellemi áradat, a melynek szolgálatában állók, diadalmaskodni

fog minden apró mesterkedés fölött és nem fog megzavartatni ebben az országban a felekezeti béke. (Zajos éljenzés és taps a jobb és baloldalon.)

Különben ismételve bejelentem, hogy a szerdai napon adom érdemleges válaszomat a t. képviselő ur interpellációjára és ugyanakkor fogok nyilatkozni Maros képviselő urnak Pikler Gyula egyetemi tanár működésére vonatkozó interpellációjára tekintetében is. (Hosszasan tartó élénk helyeslés, éljenzés és taps a jobb és baloldalon és a középén.)

* * *

A kultuszminister szerdán csakugyan megadta végleges válaszát. E válaszban beismerés foglaltatik a Bozói által felhozottakra, nemcsak az egyetemi s más kinevezéseket illetően, de különösen a keresztyén szocialismus dolgaira nevezve. Itt nem a szó, a tettek adhatnak megnyugtatót legalább a gróf Apponyi jó hiszeműségére vonatkozólag. Mert a mi magát a dolgot, a felekezeti béke ügyét illeti, annak ügye valóban gyengén áll és erről a lapunk élén közölt cikkek eléggé tájékoztathatják az olvasókat, a kiknek soraiban örömmel látjuk újabbban a kormány és a képviselőház tagjait is...

Szerk.

Oratio a régi pecsétnyomók felett.

Lomtárba kerültek hát ezek is. A legtöbb parókiára megérkezett már az esperesi körlevél, melyben el van rendelve, hogy a régi pecsétnyomók helyett újat csináltasson az anyaszentegyház. Isten veletek régi pecsétnyomónk, írósztalainknak kopott diszei! Összes hibátok abból állott, hogy a református szó elébe oda volt írva „ev.“ helyesen értelmezve evangéliom szerint.

Lám milyen is az emberi bölcsesség! Pár évtized alatt helytelennek találja az előbbi kor józan logikáját, elődei fogalomképzését s talál helyette újabbat, sokszor hibásabbat.

Nekem valósággal egy furcsa ötletem támadt akkor, a mikor arról értesültem, hogy csakugyan új pecsétnyomók kell készíttetnünk. Anekdotta szerű dolog, de tényleg megtörtént. Egy sok emberi gyarlósággal terhelt prófétát ismertem közöttnünk, kit a mi sokszor felületesen gondolkozó egyháztársadalmi életünk egyházmegyei tanácsbíróvá választott. A kitüntetett lelkész természetesen azonnal új névjegyeket csináltatott. Neve alá oda nyomatta új méltóságát: „ref. lelkész és egyházmegyei tanácsbíró.“ A nyomdász úgy a lelkész nevét, mint állását a kártya felső részére nyomatta. Megkérdeztem a nyomdásztanoncot, hogy miért nem a kártya közepére szedték ki az illető lelkész nevét és állását? Tudja tiszteletes ur — szólott a cinikus nyomdásztanonc — a Nagytiszteletű ur, kinek névjegyét készítettük nagyon hiu ember, még megtörténhetik vele, hogy 48-as pártelnöknek vagy megyebizottsági tagnak fogják megválasztani, abban az esetben legalább lesz még a kártyán egy kis hely, a hová újabb állásait fogjuk kiszedetni. Így vagyunk mi most is az újabb pecsétnyomókkal. Nem jobb lenne-e ezeket is úgy csináltatni, hogy helyet hagynánk rajta a jövő zsinat reparatióinak? Legjobb lenne ezeket a pecsétnyomókat is úgy készíttetni, minl némely világi hivataloknál szokás. Kiszedhető betűket kellene öntetni, mint a postásoknál, vasutasoknál

látjuk. Ki tudja mit hoz a jövő? Nem akad-e 10—15 év múlva valami indítványozó Boldizsár, a ki a református címet majd nem találja helyesnek s újra a pecsétnyomókat készítő iparágat gyarapítja majd zsinatunk.

Hivatalos elnevezésünk az idők folyamán egyre változik. Milyen szépen fest ma is a debreceni kollégium homlokzatán ez a kifejezés: „A helvét hitvallást tartó eklézsiák.“ Valahogy le ne méltóztassanak vakartatni az újabb zsinati intézkedések miatt ezt a régi feliratot. Letörölni vétek volna valójában. A falak, azok az ódon falak had' gunyolják ki ezt a kort, a mely bölcsesbbnek, okosabbnak tünteti fel magát az előbbinél.

A nép között továbbra is megmarad a mi régi címünk, elnevezésünk. Továbbra is „kálvinistáknak,“ „magyaroknak,“ „reformátusoknak,“ fogják a mi evangéliom szerinti hitünket titulálni. Azért, hogy a „református“ elnevezéssel népiességre törekedett zsinatunk, nem fog tért hódítani ez az egyedüli hivatalos címzés. Az „ev. ref.“ kifejezéshez már meglehetősen hozzászoktunk, most már erről is le kell mondanunk. Egy bölcs paragraffussal üzleti érdekeket mozditottunk elő. A pecsétnyomókat készítő üzletemberek százakat költöttek reklámokra. Én falun lakom, de már vagy öt reklámot kaptam. Jönnek az ajánlatok: Tessék pecsétnyomókat készíttetni, mert a zsinat parancsolja! Kutas Bálint a törökszentniklósiak derék prófétája azon gondolkozik, hogy a szekularizáció népszerű megmagyarázásához szükséges vallásos füzet kiadására hol vegyünk pénzt? Egyetemes anyaszentegyházunk pecsétnyomók beszerzésére ezeket költ el, de egy-egy egész kort mozgató nagy eszme tisztázásánál filléreket is alig tudunk produkálni. De hát honnan is vennénk? Az országos közalap fentartására a jövőben 8 fillér fog esni személyenként, a mi a züllés szélén álló népesebb egyházak kiadásait újra csak növelni fogja. Az államsegélyért folyamodó egyházaknak ígérve van ugyan némi segedelem, de a bizonyító okmányok beszerzése, a papír, tinta, toll ára (protekcio szerzés, mert Tamás vagyok benne, hogy ehhez protekcio is ne kellene) többre fog rugni mint némely helyen a kilátásba helyezett államsegély.

A törvényhozás esztendeje elmúlt. A régi pecsétnyomók lomtárba kerülnek. Azok a régi kopott pecsétnyomók, mikor kidobja őket az ember az irodából, mintha megszólalának, mintha mondanák Istenben boldogult Dobos Jánosnak emlékezetes szavait: „Ne zsinatoljunk!“ ...

Baráth Imre
ref. lelkész.

Templomavatás Józsefházán.

Örömnappra virradt kerületünk egy kicsiny gyülekezete; a józsefházai egyházközség e hó 17-én. E napon avatta fel ünnepélyes istenitisztelet keretében, az egyh. megyei papság s a környék előkelőségeinek élénk részvéte mellett ez év folyamán épült diszes új templomát.

A nemzetiségek közé ékelt kis egyház, mely a mult évtizedekben ott uralkodó belső zavarok miatt pusztulásnak indult, megértette a kor intő szavát, felfogta az egyháziasság és józan haladás elvének fontosságát s Ballay Aladár ifju lelkész buzdítására

1906-ban roskadozó fa temploma helyett új templom építésére határozta el magát.

Nevezett lelkész azonban még azon év folyamán más egyházba távozván a reményt csüggedés, a lelkesedést aggodalom borui látszottak beborítani.

Am új pásztor nyert a gyülekezet az elveszett helyett: Oláh Sándor hajduböszörményi segédlelkész személyében, ki lelkesedéssel, odaadó buzgósággal és lankadást nem ismerő fáradozással megkezdette s be is fejezte a nagy munkát, a reményt valóra változtattván. Áll a szép, góthikus templom, hirdetője a vallássosságnak és igaz magyarságnak, méltó büszkesége a kálvinista gyülekezeteknek.

Az ünnepély reggelén sűrű kocsisorokban érkeztek az egyh. megyei papság és világiak. jórészt családjaikkal, élükön Nagys. Helmecey József egyh. megyei gondnok urral. — A nagyszámu vendégkoszoru a szintén most korszerűen átalakított papi lakásban gyülekezett, hol üdvözölték a már régen ott időző Dr. Baltazár Dezső alsószabolcs hajduvidéki esperest, ki ez alkalomra utazott a gyülekezet lelkészének, volt kedves káplánjának, öcsésének látogatására, hogy együtt örüljön vele s a gyülekezettel, végzendő a templomban az ünnepi szolgálatot is.

A diszes társaságban ott voltak Helmecey József egyh. megyei gondnok, Lelkészek közül: Jakucs Sándor hajduszováti, Magos Ferencz, egri, Papolcy Z. apai, Bogdán L. pettyéni, Ferenczy I. krassói, Papp József adorjáni, Tóth Dániel nagykolcsi, Szabó Károly sárközüjlaki, Hajdu A. udvari, Sziky A. sárközi, Hegedüs F. tur-terebesi lelkészek Tóth Mór, Szilágyi Tihamér, Sinka Lajos egyh. m. tanácsbírák családjaikkal. Böszörményi Zs. Jakó K. Boros Zoltán, Selyebi Gyula ar. megyesi Nagy Gyula apai földbirtokosok családtagjaikkal. Nagy K. Hajdunánás, Bónis J. S.-ujlak, Nagyt. Özv. Bakó Ignacné és Dr. Teles R. sárközüjlak, Veress S. jegyző Pettyén stb. stb.

10 órakor a teljesen megtelt kis templomban megzendült az öröm ének, melynek elhangzása után szószékre lépett Dr. Baltazár D. esperes, ihletett lélekkel mondván el azon szép imát, melyet ez alkalomra Dr. Ferenczy Gyula irt s készült elmondani, de a megjelenésben gátolva volt. Utána pedig prédikált fenkölt lélekkel, tüzzel lelkesedéssel arról, hogy miért imádság háza ez új hajlék s mit kell tenni a gyülekezetnek, hogy mindenkor az legyen.

A fenséges beszéd elragadta a közönséget; öröm, lelkesedés támadt nyomán, s még vallásos érzés, buzgóság, mely feledhetetlen lesz sokáig.

Ezután urvacsorát osztott Oláh Sándor józsefházai és Ballay Aladár volt józsefházai, most danesházai lelkész, Papolcy Z. apai lelkész gyönyörű beszéd kíséretében kiszolgáltatta a keresztséget, majd szintén Oláh S. lelkész lépett szószékre, megáldván az új templomot, a gyülekezetet, az anyaszentegyházra kérve Isten segítségét. Délben az iskolaterembe jól sikerült bankett volt, melyen a fent jelzett vendégek teljes számban részt vettek. Első felköszöntőt Helmecey gondnok ur mondta. Éltette a gyülekezetet s buzgó lelkészét. Másodikat Oláh S. helybeli lelkész, melyben a megjelentek nevében üdvözölte Baltazár D. esperest, mint a kálvinista egyház kiváló diszét, vezető emberét neki kedves tanítóját ki megjelenésével, szives szolgálatával feledhetlenné tette e napot mind a gyülekezetre, mind a megjelentekre. Dr. Baltazár pedig gyönyörű beszédben tiltakozott azon ferde irányzat ellen, mely úgy az ő, mint általában a lelkészi egyesület működésében a lelkészi és világi

elem közötti differenciákat akarja mindenáron kimutatni. Öröm és boldogság hatja át azon tudatban, hogy oly kiváló gondolkozású férfiak is számosan vannak egyházi közéletünk vezető emberei között, mint Helmecey J. ki megérti a papság mozgalmának nemes intencióit; emellett lelkesedésével, buzgó egyháziasságával, a legbuzgóbb papunk is méltó példányképe. stb. Beszéltek még Hajdu A. Papolcy Z. Böszörményi Zs. Sinka L. Magos F. Ferenczy I. Tóth M. stb.

Este táncmulatság, valamint a lelkész lakon reggelig tartó örömi ünnep volt.

Egyházkerületünk őszi közgyűlése.

(Folytatás.)

A tárgysorozaton a 80-ik szám alatt volt beosztva s vont a magát szerényen az 1907 XXVII. t.-c. végrehajtására vonatkozó miniszteri rendelet tárgyában az alsószabolcs-hajduvidéki, az érmelléki egyházmegyék s a debreceni egyházközség felirata. Az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye feliratát lapunk okt. 26-diki 43-ik száma egész terjedelmében hozta, melyszerint egyházkerületünk intézzen sürgős felterjesztést az egyetemes kontventhez, hogy az 1907. XXVII. t.-c. két igen sérelmes intézkedésének, t. i. a tanítók fizetésének egyenlő alapon való rendezése s a szerzetes szakasz revíziója iránt illetékes helyen tegyen kezdeményező lépéseket, s addig is a 76,000—907 számú végrehajtási utasítás sérelmes intézkedései hatályon kívül helyeztessenek.

A felterjesztést dr. Baltazár Dezső nyomatékos szavakkal indokolja. Erőteljes kifejezéseit, a szomorú helyzetet rajzoló előadását a közgyűlés odaadó figyelemmel hallgatta. Reámutat, hogy a közoktatásügyi miniszter szakított a liberalizmussal s olyan reakciós irányt követ, mely ellen nekünk védekezni kell. Eljárása sok tekintetben bántó, a felekezetek iskoláinak istápolásában arányt nem tart, még a kicsinyes értékeket is igyekszik tőlünk elvonni. Meg lehet állapítani, hogy a felekezeti békét felbontotta. S a mit tesz: azt teszi a béke hirdetésével ajkain. Általánosságban mutat reá e veszedelmes irányra, melyel szemben nagyon vigyázóknak kell lennünk. Közre kell működni minden tényezőnek hogy ez a káros irány ne csak ellensúlyoztassék, de megsemmisítettessék. Ajánlja egyházmegyéje indítványának elfogadását.

Mezőssy Béla, egyházkerületi képviselő hivatva érzi magát hogy dr. Baltazár Dezső esperes után szóljon. Elismeri, tudja, hogy a protestánsoknál a hangulat ez idő szerint izgatott, s hallja a panaszt, hogy nagyon zord az idő a protestánsokra. Ő nem tartja helyén valósnak, hogy szellemidézéseket műveljünk. dr. Baltazár Dezső esperes a reakció munkáját csoportosítja, s dobja oda vadul. Hát azt ő is elismeri, hogy az 1848. XX. t.-c. nincs életbe léptetve. De sehogy se tudja megérteni, hogy mért nem orvosolták a bajt idejében azok, a kiknek az módjukban állott volna? (Kik azok?) Itt a vád azoknak az államférfiaknak száll a fejére, kiknek a hatalom polcán alkalmuk lett volna jogainkat érvényesíteni. Kénytelen megállapítani, hogy azok, kik előbb a vezérszerepet játszották, elmulasztották érdekeink megoltalmazását. Ama közbeszólásra, hogy hiszen itt egészen új keletű sérelemtől van szó, megjegyzi, hogy reá tér arra is. Tagadja, hogy anyagi előnyöket vonna el a kultuszminiszter, a ki ezt állítja: álljon elő a

konkrét esettel, s mutassa ki, hol s mely előnyököt vont el? Nehézményezik a kinevezéseknél a felekezeti arányszámokat? Kijelenti, hogy e téren lehetetlen igényekkel találkozni a kinevezés munkálata, a melyek a felekezeti színezet érdekeibe szeretnek burkolózni. Ő maga volt abban a helyzetben, hogy az aspiránsnak kénytelen volt kijelenteni, hogy öt évi szolgálattal nem lehet elébe vágni a tizenhét évesnek, csupán azért, hogy a felekezeti arányszám meg ne zavartassék. Tudja hogy az államkormányt reakciós színezetben tünteti fel az a faktum, hogy az országgyűlés a budapesti urnapi katolikus ünnepélyen képviseltette magát. Hát ehhez a képviseltetéshez annyi köze volt gr. Apponyinak, mint a felszólaló esperesnek. Az államkormány a képviseltetést nem kezdeményezte, gr. Apponyi kultuszminiszter azt mondta, hogy a hova meghívják, ha nem államellenes az ünnepély, a képviselőház elmegy.* Dr. Baltazár szocialis felfogásával és szereplésével az autonomia keretébe az államjogokat sorozza be. Ő is tudna tenni olyan nyilatkozatokat, a melyek sokféle igen jól esnének. . . Foglalkozik a dr. Baltazár esperesi megnyitó beszédének tartalmával, s ebből mutatványokat olvas fel, a melyeknek a tartalmát veszélyeseknek tartja.

A papi javak dolgát ellátni politikai és jogi kérdés, melynek megoldását szükségesnek látta az államkormány nyitva hagyni, elve lévén egyelőre quieta non movere. A szekularizáció kérdésének felvetését protestáns szempontból is veszélyesnek tartja, mely nagy válságot, rázkódást von maga után. De hát olyan jól állunk-e már hogy ezeket elő merjük idézni? Köztudomás szerint óriási átalakulás küszöbén állunk, a mely mélyen ki fog hatni a mi egyházi életünkre is. Épen azért nem arra kell törekedni a mi elválaszt, hanem a mi összehoz bennünket. Maradjunk meg a mellett s elégedjünk meg azzal, hogy az 1848. 20. t.-c. végrehajtásának nyoma nem csak a költségvetés tételében jeletkezzék, hanem mint — a kongrua — törvényhozásilag is külön biztosítottak. Ennél többet a mai izzó levegőben keresztül vinni nem lehet. Szomoruan látja, hogy midőn államéletünkben egy szerencsés irányzat indult meg, olyan kérdés vettetik fel, mely azt zavarja. Kifogás alá esett, hogy nem egyforma az iskolai segélyezés. Ő a legmegbízhatóbb helyről szerezte az információt, hogy a kultuszminiszter e téren semmi megkülönböztetést nem tett. Az *anyagilag segély folyósításának feltétele egyforma* minden felekezetre nézve. (?) S ezt a vonatkozó intézkedések, rendeletek s §§-ok olvasása rendjén annyira beigazolták tartja, hogy ő maga vállalkozik, hogy tegyen róla, ha panasz merül fel. Igaz, hogy a bürokracia szövevényes utja az eljárást merevvé teszi sok esetben. De hát ez nem új dolog, a mit különben ő maga sem helyesel. Az élettől várja azt, hogy ez a merev formáság elsimuljon. Nem áll, mintha a szerzetes iskolák nem esnének a törvény alá, hogy olyan iskolát állíthatna a szerzetrend, mely nem magyar, hiszen a törvény értelmében tanító csak magyar honos lehet. A szerzetesek iskoláinál is azonos törvények érvényesek. Igaz, hogy ő az ide vonatkozó pontokat nem így szövegezte volna. De hát honosság megszerzése nélkül senki tanító nem lehet Magyarországon.

De hát ezek végtére is részletkérdések, s bár a nehézményelt pontok apaságát nem is vállalja, de az ellen határozottan tiltakozik, hogy a mai államkormány reakciós volna. Ezt nem is kell emlegetni, hiszen ha ő

* Nagyszerű kijelentés! Legközelebről hívjuk meg a képviselőházat a reformáció ünnepéjére. egyenesen ide Debrecenbe. Meglássuk, ki jön el?

ennek a legkisebb nyomát venné észre, ha autonómiánkat sértő jelenségekkel találkoznék: azonnal ott hagyná a kormányban elfoglalt állását.

(Folyt. Köv.)

R. S.

Megjegyzések,

a „Sárospataki Reform. Lapok okvetetlenkedéseire.

Ugy képzelem én, hogy az 50-es évek óta, második vagy harmadik készület volt már ez a mi országos református papi mozgolódásunk. Világos dolog ma már, mindenik mozgalom azért történt, hogy mi református papok is, teremtsünk meg magunk számára egy olyan országos egyesületet, melyben, nemcsak anyagi érdekünk, szellemi összetartásunk, vagy a közérdekű, mindennapi kérdések felett tanácskozzunk, hanem azokról is, melyek az erők szaporításával lehetővé teszik a harcot, a hit, különösen egyházi életünk külső-belső elenségeivel szemben.

Az akkori mozgolódásokat is bizonyos gyanuval, ellenszenvvel vették a világiak. Akadtak ilyenek lelkeszi dignitáriusok is. Ilyen vissza járó kísértők és kísértettek akadnak közöttünk ma is, különösen a magasabb hivatali skálán ülő funkcionáriusok között.

Legyen szíves megengedni nekem, a „Sárospataki Ref. Lapok“ szerkesztősege, ha azon vissza-vissza járó kísértőkről én most megemlékezem, mint olyanokról, a kik egyáltalában nem akarják elfogadni, elhinni azt a tényt, hogy az Orsz. Ref. Lelkészi Egyesület nem akar „vezető, hivatalos“ egyház lenni, csak azt akarja, hogy a reform. egyház, a magyar tarsadalom, a haza, felsőbb hatóságaink is, nagyobb erőt nyernek a református papság egyesülése által.

Ebben a lapban, mozgolódásunk óta, egymást érik a közpapság ráncbaszedésére irányuló merész próbák és kifakadások. Például: ezen lapnak folyó évi nov. hó 17-ik számában „Az Országos református lelkész egyesület felhívásai és alapszabályai című cikkében az a kérdés vettetik fel a Budapesten összesereglett lelkészek számára: kinek tudtával és engedelmével vesszük fel az „Országos“ nevet? a kerület, egyetemes konvent adta-e meg az „Országos“ név használatát??

A feltett kérdésekről el kellett hinnem: ezeket, vagy maga a fő szerkesztő ur tette fel vagy ha nem irta? de megjegyzés nélkül adta közre, bizonyos, a kérdéseket magaéva tette, tehát felelős is érte. Ezen kombinációm alapján, egyenesen a főszerkesztő urhoz fordulok és kérdezem . . . hol vette a főszerkesztő ur a jogot a „kérdőrevonáshoz“ a mellyel sem a sárospataki főiskola, sem a tiszáninneri ref. egyházkerület, sem a konvent, sem a zsinat nem ruházta fel? Ha a „főszerkesztő“ ur megbízatás nélkül jogot formálhat a kérdőrevonáshoz velünk papokkal szemben, csak azért, hogy magas nem tetszésének úgy vélt súlyát reánk kis papságra dobja, akkor mi, az Országos lelkész egyesület tagjai a „Sárospataki Ref. Lapok“ főszerkesztőségétől nem kért meghatalmazás nélkül is, épen olyan joggal használhatjuk a nekünk jól eső s tetsző címet. Vagyis, az egyszerű „quod uni justum, alteri aequum“ erkölcsi elv alapján, még a „Sárospataki Ref. Lapok“

főszerkesztőjével szemben is **jogos** a mi címünk, ha jogos az ő kérdőrevonása!

Az „Országos“ név használatát nem kértük, nem is kérjük senkitől. Ennek a körnek alázatos instantiára nincs szüksége. Nem kérjük azért, mert a kerületek nem tartoznak a lelkeszi egyesület körébe, még kevésbé a konvent. Nem kerület, hanem „Országból“ valók az egyesület tagjai s magán egyének vagyunk, a kik egyesülünk. Kérdem, az Országos ref. tanár egyesület kinek kérte ki az „engedélyét“? a megalakulásra, ki adta meg a címhez a jogot? Talán ez más? Lehet, mert „Sárospataki Ref. Lapok főszerkesztője e kérdésben követi a mondást „si duo faciunt idem, est idem.“

Sehol ez országban nem hallatszik *elitáló* szó, az Országos ref. lelkeszi egyesület ellen, csak épen Sárospatakról, a honnan eddigelé minden szabadelvű, nagy célt szolgáló mozgalmat buzditással fogadtak. Mert nem magát az egyesületet itéli el gróf Tisza, Dr. Darányi, Bárány, hanem azt, a mit az egyesület nem tartott célul maga elé. Az ifju egyesület megkísérthet mindent . . . Csak Sárospatak nem tud várni, e helyett az elbizakodottságnak, lelki kevélységnek, praepotentiának gyűlölet aradatát zudítja az egyesület tagjainak nyakába.

Am tegye főszerkesztő ur ha ez jól esik. Irjon el lenünk, tovább is. De egy bizonyos s ez az, hogy főszerkesztő ur nem fogja az Egyesületet megrendíteni. Nem fogja megrendíteni azért, mert ez az egyesület *országos* mert *szükséges* mert nagy célokra hivatott.

Csak tovább a mi munkánk nemes harcában, míg nem mindenki egy táborban lessz velünk, talán még főszerkesztő ur is!

Barcika.

Kerekes János
O. R. L. E. tag.

A sárospataki nagy per.

Gyorsan közeledünk a végkifejlés felé. Ez a végkifejlés, azonban nem az egyházkerületi bíróság elnökeinek felfüggesztő végzése, ez a mindenképen szerencsétlen ténykedés, mellyel a kerület a pert végleg elvesztette, az érdekeltisége tekintetében felhozott vádat beigazolta, az egész eljárást merő személyes és igazságtalan hajszává tette. Az Igazgató Tanács eljárása ha nem volt is helyeselhető, de legalább meg volt érthető és formai tekintetben hájár egy a törvénnyel ellenkező, már alapjában hibás szabályrendeletben megtámaszkodhatott. A kerületi bíróság eljárását sem védi semmi és senki. Hiában idézi ez az elnökség, mely maga is mélyen kompromitáltatott a kerületi gyűlés mondva csinált famozus határozatát: a bíróságnak függetlennek pártatlannak kell lenni mindenki iránt, különben nincs többé semmi tekintélye, sem védelmet nem adhat. Más baj is van. Jogos gyanura adhat okot az a körülmény is, hogy a felfüggesztő végzést az elnökség hozta meg, az elnökség, mely a kerületen az ügyet sem merte letárgyalni s visszavonult.

Önként kérdezzük, hogy miért nem a bíróság, midőn tudjuk, hogy a kerületi gyűlés alatt ez a bíróság ugy is ülésezett s miért akkor, midőn az elnökség kimelésére s nagyobb megfontolásra lett volna szükség? Azt kell hinnünk azért, hogy Zoványi ne feljebbezhes-

sen a felfüggesztés ellen a konventhez, mely a felfüggesztést bizonyval megszüntette volna.

Azok azonban, a kik a birói székben ülve így járnak el, magok tesznek ügyök igazsága ellen bizonyoságot és magok teszik kétségtelenné azt, hogy érdekelt felek, a kik nincsennek jogosítvaek ügyben itélkezni.

Az egész per Achilles sarka itt csucosodik ki; biró-e a kerület, vagy maga is perlekedő fél? Én szerintem csak ez utóbbi s ha a konvent, a hová felkerült ez ügy, birói delegálást lát szükségesnek s kifogja venni e pert a kerület kezéből, minden elfogulatlan szemlélőnek meg kell érteni, hogy itt a kerület részéről oly sajnós eltévedés történt, mely a per elvesztését fogja maga után vonni. Én ugy látom, hogy már maga után is vonta s a felfüggesztő végzés már is azokra hull vissza, akik ütőkártya gyanánt kijátszották. Ime a végzés:

Végzés.

A tiszánineni ref. egyházkerületnek f. é. szeptember 24-én Sárospatakon tartott közgyűlése Zoványi Jenő sárospataki theol. akad. tanár ur ellen az 1904/7 V. t. v. c. 42 §-ának c) pontja alapján a fegyelmi eljárást hivatalból elrendelvé, az idézett t. c. 61-ik §-a értelmében az egyházkerületi közgyűlésnek a fegyelmi eljárást elrendelő határozatát, mint az egyházkerületi bíróság egyházi elnöke ezennel hivatalosan közlöm Zoványi Jenő tanár urral azzal a felhívással, hogy arra 15 nap alatt irásban vagy élő szóval a püspöki hivatalnál nyilatkozzék.

Ezzel kapcsolatban az egyházkerületi bíróság elnöksége az 1904/7 évi V. t. c. 132 §-ának b. pontja alapján s ugyanazon t. c. 133-ának 3-ik bekezdése értelmében Zoványi Jenő urat s.-pataki theol. akad. tanári hivatalától ezennel felfüggeszti s felhívja a sárospataki akadémiai székét, hogy a kormányzati rendszabályok szerint Zoványi Jenő tanár ur helyettesítése iránt a főiskolai algonokosság hozzájárulásával intézkedjék.

Indokok.

Az egyházkerületi közgyűlés Zoványi Jenő tanár ur ellen a fegyelmi eljárást mellékelt határozatával elrendelte s e határozatát jegyzőkönyvi kivonat alakjában az egyh. ker. bíróság egyházi elnökével közölte. Az 1904/7 évi V. t. c. 60 §. értelmében egyházi elnök e határozatot hivatalból megvizsgálta s megállapította hogy az egyházkerületi közgyűlésnek az 1904/7 évi V. t. c. 42 §. értelmében a fegyelmi eljárás elrendelésére hatás köre és illetelmében a fegyelmi eljárás elrendelésére hatás köre és illetékessége volt, így a fegyelmi eljárás szabályszerűen indított meg. Az idézett t. c. 61 §-a értelmében azért az egyh. ker. határozatot egyházi elnök mint hivatalos jelentést közli Zoványi Jenő urral, hogy erre nyilatkozhassek.

Zoványi Jenő urat ezzel egyidejűleg az egyh. ker. elnökségnek az 1904/7 évi V. t. c. 132 és 133 §-ai alapján tanári állásától felkellett függesztnie, miután egyh. ker. közgyűlés jogerős határozata értelmében Zoványi Jenő ur viselkedése a sárospataki főiskola és az egyh. ker. békéjét veszélyezteti s így halaszthatatlan szüksége merült fel annak, hogy ő tanári állásában a fegyelmi eljárás során ne maradhasson mert ez állásában a tanári kar békés együttműködését lehetetlenné teszi s az ifjuság előtt rossz példát mutat.

Sárospatak 1907 szeptember 26.

Ragályi Béla,
egyházmegyei gondnok
az egyh. kerületi bíróság
helyettes világi elnöke.

Kun Bertalan,
ref. püspök mint
a ker. bíróság egy-
házi elnöke.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az országos ref. lelkészegyesület elnökétől.** Az országos ref. lelkészegyesület választmányi gyűlése 1907. dec. 5-én délután 4 órakor s folytatólag 6-án délelőtt 9 órakor Debrecenben a vármegyeház tanácstermében lesz. December 6-án délután 1 órakor pedig a *sajtóügyi bizottság* fog gyűlést tartani, mely alkalmakra a tagtestvéreket szeretettel meghívom és kérem, hogy mindannyian megjelenni sziveskedjenek. H.-bösszörmény, 1907. nov. 23. *Dr. Baltazár Dezső* elnök.

— **Egyházkerületi egyházi tanácsbíró választás.** Nt. Soltész László halálával egy hely az egyházkerületi egyházi tanácsbírók sorában megürült. E hely betöltésére az egyházkerületi közgyűlés a szavazást elrendelvé, maholnap megindulnak a szavazások. Jelölt van elég, — hivatalos is, nem hivatalos is. Egytől-egyig mind derék ember. De amint sejteni lehet, a választásból győzelemmel minden valószínűség szerint annak a férfinak a neve fog kikerülni, akinek erre, hogy úgy mondjuk: már szerzett joga is van annyiban, hogy a legutolsó ilyen választás alkalmával Garzóval szemben szerényen visszalépett s úgy is sok szavazatot kapott. Ez a férfi pedig *Dr. Márk Ferencz* okányi lelkész. Azt hisszük e nevet mindenki ismeri s nekünk, akik melléktekintetek által sohasem engedjük magunkat vezettetni, éppen semmi okunk nincs hogy ennek a férfinak esetleges megválasztása elé aggodalommal tekintsünk . . .

— **Válasz Rác Lajos sárospataki tanárnak.** Bár azokra a valótlan állításokra, a melyeket Rác Lajos velem szemben megkockáztatott, a legmegfelelőbb válasz a hallgatás volna abban a tudatban, hogy a valótlanosság önmagában oszlik fel, mégis válaszolnom kell Rác Lajosnak, mert a hallgatást félremagyarazza s fegyvert kovácsol belőle a nagyon megszokott recipe szerint. Válaszom ez: a sárospataki Református Lapokban Rác Lajosnak rám vonatkozólag eszközölt „leszámolási“ eljárása valótlanoktól hemzseg. Ugyanis valótlan 1-ször az, hogy én ő ellene fegyelmet akartam volna indíttatni mert a valóság ez: fegyelmi eljárás terhe alatt kívántam utasítani sajtó-per indítására ezek ellen, a kik plágiummal vádolták. — Valótlan 2-szor, hogy én őt, mint lapszerkesztőt akartam sujtani, mert a valóság az, hogy a lapszerkesztőség és a bölcsészeti tanárság más dolog, amattól nem vártam, nem kértem soha semmit, emennek betöltőjétől várunk kell mindnyájunknak legalább az írói tisztességet. — Valótlan 3-szor, hogy nekem utamban állana bármiben is, akár emelkedésben, akár beteges ambicióban, mert a valóság az, hogy én állottam az ő útjában 1895-ben is a theol. tanárságnál 1896-ban is a lapszerkesztőségnél s ha beteges ambicióról beszél, azt önmagán kell megállapítania, a ki *képesítés nélkül* akart 1889-ben is, 1892-ben is és 1895-

ben is akadémiai tanár lenni, még pedig 1892-ben éppen a szigorlaton szenvedett *bukásával* egyidejűleg, sőt képesítés nélkül lett *most* is akadémiai tanár, a mely miatt bizonyosan lesz még vele dolgunk, ha az egyetemi magántanári képesítést meg nem szerzi. A képesítés megszerzésével különben erős hadilábon állott mint gimnáziumi tanár is, mert 1889-től csak 1894-ben volt képes a vizsgálatával rendbe jönni. — Valótlan 4-szer hogy én csak *most* tartom semmisnek philos. készütségét, mert a valóság az, hogy sem *most* nem tartom, sem *egyébkor* nem tartottam a készütségét másnak, mint „ismert-terjesztésre alkalmasnak“, a mely hogy a philos. készütségnek a legmagasabb foka lenne, azt ő maga állapítsa meg, a ki a tudós szerénységét semmiképen sem tanulta meg, mert különben az udvariassági nyilatkozatokat nem közölné, mint dics-énekeket. — Valótlan végül 5-ször ez az állítása, hogy a Magyar Szó „akta-tolvajnak“ nevezett, mert e hízogó címet a M. Sz. sohasem használta, a mire legilletékesebb tanu ez az igazgató-tanács, a mely a M. Sz. által ellenem használt kifejezésekért fegyelmi panaszszal élt s a panaszban ez a kifejezés nem fordul elő, holott pedig Rác Lajos, mint annak az igazgató-tanácsnak tagja, bizonyára nagy lelkigyönyörűséggel vette volna be ezt is a többiek közé. De nem vette be sem ő, sem az igazgató-tanács mert nem mondta, nem is mondhatta a M. Szó, a melynek szerkesztője Rác Lajos tudomása szerint is elégtelen dacára teljesen valótlan utalást tett a M. Sz. és köztem felmerült ügyre, csak annak az erkölcsi fel-fogásnak lehet következménye, a melyért Rác Lajos a bíróság előtt is kénytelen lesz megjelenni s a valótlan állítás következményét elviselni. Mert azt még az ő magasra taksált készütsége is tartozik elismerni, hogy a Magyar Szó-fele invektívából kovácsolt fegyelmi panasz felett a fegyelmi bíróság napirendre térvén s azt mellőzvé: azzal előállani s valótlanossággal fokozni, a büntető bíróság ítéletére szolgált reá. — Egyéb dolgait s állításait nem érintem, azok csak arra valók, hogy a józan ítélő képességű egyének meggyőződést szerezzenek Rác Lajosnak a bölcsészeti tanársággal kapcsolatban első alkalommal bemutatott szellemi fogyatékoságáról s izléstelenségéről. Hiszen talán mégis csak többet vártak még jóemberei is tőle, mint leszámolási ügyefogyottságot s valótlan állításokban való utazást. Am ha ez az ő élet-célja és iránya: éljen vele boldogságban. *Dr. Tüdös István* miskolci ref. lelkész.

— **Kegyeletos ünnepély Bihardiószegen.** Megható ünnepélyesség keretében róvta le kegyeletét a bihardiószegi ref. egyház f. hó 24-én vasárnap délután volt kántor-tanítója Tóth Károly iránt, a ki 44 éven át szolgálta törhetetlen buzgalommal szeretett egyházát. Tóth Károly a múlt év május havában hunyt el s már temetése után elhatározták a megboldogult tanítványai, hogy halájok jeleül sirjánál emlékkövet fognak felállítani közadakozásból. Es megindult a gyűjtés, az elhunyt férfinak egyszerű, földmiveléssel foglalkozó tanítványai a magok körében lassanként összegyűjtötték az összeget s a díszes fehérmárványból álló emlékkő áll már a diószegi hegyaljai temetőben ezzel a felirattal: „Itt nyugszik Tóth Károly ref. kántor-tanító. 1841—1906. Emeltették hálás tanítványai.“ Ezen sirkő átadása történt meg az elmúlt vasárnap délután kegyeletos ünnepély keretében. A harangok hívó szózatara a közönség 2 órakor nagy tömegekben vonult ki a temetőbe a sirkőhöz, a mely mellett ott álltak a család tagjai, a lelkészek, a tanítók, az egyháztanács, a képviselő tes-

főszerkesztőjével szemben is *jogos* a mi címünk, ha jogos az ő kérdőrevonása!

Az „Országos“ név használatát nem kértük, nem is kérjük senkitől. Ennek a körnek alázatos instantiára nincs szüksége. Nem kérjük azért, mert a kerületek nem tartoznak a lelkeszi egyesület körébe, még kevésbé a konvent. Nem kerület, hanem „Országból“ valók az egyesület tagjai s magán egyének vagyunk, a kik egyesülünk. Kérdem, az Országos ref. tanár egyesület kinek kérte ki az „engedélyét“? a megalakulásra, ki adta meg a címhez a jogot? Talán ez más? Lehet, mert „Sárospataki Ref. Lapok főszerkesztője e kérdésben követi a mondást „si duo faciunt idem, est idem.“

Sehol ez országban nem hallatszik *elitáló* szó, az Országos ref. lelkeszi egyesület ellen, csak épen Sárospatakról, a honnan eddigél minden szabadelvű, nagy célt szolgáló mozgalmat buzditással fogadtak. Mert nem magát az egyesületet itéli el gróf Tisza, Dr. Darányi, Báró Bánffy, hanem azt, a mit az egyesület nem tartott célul maga elé. Az ifju egyesület megkísérthet mindent . . . Csak Sárospatak nem tud várni, e helyett az elbizakodottságnak, lelki kevélységnek, praepotentiának gyűlölet áradatát zuditja az egyesület tagjainak nyakába.

Am tegye főszerkesztő ur ha ez jól esik. Irjon el lenünk, tovább is. De egy bizonyos s ez az, hogy főszerkesztő ur nem fogja az Egyesületet megrendíteni. Nem fogja megrendíteni azért, mert ez az egyesület *országos* mert *szükséges* mert nagy célokra hivatott.

Csak tovább a mi munkánk nemes harcában, míg nem mindenki egy táborban lessz velünk, talán még főszerkesztő ur is!

Barcika.

Kerekes János

O. R. L. E. tag.

A sárospataki nagy per.

Gyorsan közeledünk a végkifejlés felé. Ez a végkifejlés, azonban nem az egyházkerületi bíróság elnökeinek felfüggesztő végzése, ez a mindenképen szerencsétlen ténykedés, mellyel a kerület a pert végleg elvesztette, az érdekeltsége tekintetében felhozott vádak beigazolta, az egész eljárást merő személyes és igazságtalan hajszává tette. Az Igazgató Tanács eljárása ha nem volt is helyeselhető, de legalább meg volt érthető és formai tekintetben hábar egy a törvénynyel ellenkező, már alapjában hibás szabályrendeletben megtámaszkodhatott. A kerületi bíróság eljárását sem védi semmi és senki. Hiában idézi ez az elnökség, mely maga is mélyen kompromittáltatott a kerületi gyűlés mondva csinált famozus határozatát: a bíróságnak függetlennek pártatlannak kell lenni mindenki iránt, különben nincs többé semmi tekintélye, sem védelmet nem adhat. Más baj is van. Jogos gyanura adhat okot az a körülmény is, hogy a felfüggesztő végzést az elnökség hozta meg, az elnökség, mely a kerületen az ügyet sem merte letárgyalni s visszavonult.

Önként kérdezzük, hogy miért nem a bíróság, midőn tudjuk, hogy a kerületi gyűlés alatt ez a bíróság ugy is ülésezett s miért akkor, midőn az elnökség kimelésére s nagyobb megfontolásra lett volna szükség? Azt kell hinnünk azért, hogy Zoványi ne feljebbvezhes-

sen a felfüggesztés ellen a konventhez, mely a felfüggesztést bizonyonnyal megszüntette volna.

Azok azonban, a kik a birói székben ülve így járnak el, magok tesznek ügyök igazsága ellen bizonysgot és magok teszik kétségtelenné azt, hogy érdekelt felek, a kik nincsennek jogositvaez ügyben itélkezni.

Az egész per Achilles sarka itt csucosodik ki; biró-é a kerület, vagy maga is perlekedő fél? Én szerintem csak ez utóbbi s ha a konvent, a hová felkerült ez ügy, birói delegálást lát szükségesnek s kifogja venni e pert a kerület kezéből, minden elfogulatlan szemlélőnek meg kell érteni, hogy itt a kerület részéről oly sajnós eltévedés történt, mely a per elvesztét fogja maga után vonni. Én ugy látom, hogy már maga után is vonta s a felfüggesztő végzés már is azokra hull vissza, akik ütökártya gyanánt kijátszották. Ime a végzés:

Végzés.

A tiszáninneni ref. egyházkerületnek f. é. szeptember 24-én Sárospatakon tartott közgyűlése Zoványi Jenő sárospataki theol. akad. tanár ur ellen az 1904/7 V. t. v. c. 42 §-ának c) pontja alapján a fegyelmi eljárást hivatalból elrendelven, az idézett t. c. 61-ik §-a értelmében az egyházkerületi közgyűlésnek a fegyelmi eljárást elrendelő határozatát, mint az egyházkerületi bíróság egyházi elnöke ezennel hivatalosan közlöm Zoványi Jenő tanár urral azzal a felhívással, hogy arra 15 nap alatt írásban vagy élő szóval a püspöki hivatalnál nyilatkozzék.

Ezzel kapcsolatban az egyházkerületi bíróság elnöksége az 1904/7 évi V. t. c. 132 §-ának b. pontja alapján s ugyanazon t. c. 133-ának 3-ik bekezdése értelmében Zoványi Jenő urat s. pataki theol. akad. tanár hivatalától ezennel felfüggeszti s felhívja a sárospataki akadémiai széket, hogy a kormányzati rendszabályok szerint Zoványi Jenő tanár ur helyettesítése iránt a főiskolai algonodnokság hozzájárulásával intézkedjék.

Indokok.

Az egyházkerületi közgyűlés Zoványi Jenő tanár ur ellen a fegyelmi eljárást mellékelt határozatával elrendelte s e határozatát jegyzőkönyvi kivonat alakjában az egyh. ker. bíróság egyházi elnökeivel közölte. Az 1904/7 évi V. t. c. 60 §. értelmében egyházi elnök e határozatot hivatalból megvizsgálta s megállapította hogy az egyházkerületi közgyűlésnek az 1904/7 évi V. t. c. 42 §. értelmében a fegyelmi eljárás elrendelésére hatás köre és illetelmében a fegyelmi eljárás elrendelésére hatás köre és illetékessége volt, így a fegyelmi eljárás szabályszerűen indított meg. Az idézett t. c. 61 §-a értelmében azért az egyh. ker. határozatot egyházi elnök mint hivatalos jelentést közli Zoványi Jenő urral, hogy erre nyilatkozhassék.

Zoványi Jenő urat ezzel egyidejűleg az egyh. ker. elnökségnek az 1904/7 évi V. t. c. 132 és 133 §-ai alapján tanári állásától felkellett függesztnie, miután egyh. ker. közgyűlés jogerős határozata értelmében Zoványi Jenő ur viselkedése a sárospataki főiskola és az egyh. ker. békéjét veszélyezteti s így halaszthatatlan szüksége merült fel annak, hogy ő tanári állásában a fegyelmi eljárás során ne maradhasson mert ez állásában a tanári kar békés együttműködését lehetetlenné teszi s az ifjuság előtt rossz példát mutat.

Sárospatak 1907 szeptember 26.

Ragályi Béla,
egyházmegyei gondnok
az egyh. kerületi bíróság
helyettes világi elnöke.

Kun Bertalan,
ref. püspök mint
a ker. bíróság egy-
házi elnöke.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az országos ref. lelkészegyesület elnökétől.** Az országos ref. lelkészegyesület választmányi gyűlése 1907. dec. 5-én délután 4 órakor s folytatólag 6-án délelőtt 9 órakor Debrecenben a vármegyeház tanácstermében lesz. December 6-án délután 1 órakor pedig a *sajtóügyi bizottság* fog gyűlést tartani, mely alkalmakra a tagtestvéreket szeretettel meghívom és kérem, hogy mindannyian megjelenni sziveskedjenek. H.-bőszörmény, 1907. nov. 23. *Dr. Baltazár Dezső* elnök.

— **Egyházkerületi egyházi tanácsbíró választás.** Nt. Soltész László halálával egy hely az egyházkerületi egyházi tanácsbírók sorában megürült. E hely betöltésére az egyházkerületi közgyűlés a szavazást elrendelvé, maholnap megindulnak a szavazások. Jelölt van elég, — hivatalos is, nem hivatalos is. Egytől-egyig mind derék ember. De amint sejteni lehet, a választásból győzelemmel minden valószínűség szerint annak a férfinak a neve fog kikerülni, akinek erre, hogy úgy mondjuk: már szerzett joga is van annyiban, hogy a legutolsó ilyen választás alkalmával Garzóval szemben szerényen visszajepett s úgy is sok szavazatot kapott. Ez a férfi pedig *Dr. Márk Ferenc* okányi lelkész. Azt hisszük a nevét mindenki ismeri s nekünk, akik mellétekintetek által sohasem engedjük magunkat vezetetni, éppen semmi okunk nincs hogy ennek a férfinak esetleges megválasztása elé aggodalommal tekintsünk . . .

— **Válasz Rác Lajos sárospataki tanárnak.** Bár azokra a valótlan állításokra, a melyeket Rác Lajos velem szemben megkockáztatott, a legmegfelelőbb válasz a hallgatás volna abban a tudatban, hogy a valótlan önmagában oszlik fel, mégis válaszolnom kell Rác Lajosnak, mert a hallgatást félremagyarazza s fegyvert kovácsol belőle a nagyon megszokott recipe szerint. Válaszom ez: a sárospataki Református Lapokban Rác Lajosnak rám vonatkozólag eszközölt „leszámolási“ eljárása valótlanoktól hemzseg. Ugyanis valótlan 1-ször az, hogy én ő ellené feyelmit akartam volna indíttatni mert a valóság az: feyelmi eljárás terhe alatt kívántam utasítani sajtó-per indítására ezek ellen, a kik plágiummal vádoltak. — Valótlan 2-ször, hogy én őt, mint lapszerkesztőt akartam sújtani, mert a valóság az, hogy a lapszerkesztőség és a bölcsészeti tanárság más dolog, amattól nem vártam, nem kértem soha semmit, emennek betöltőjétől várunk kell mindnyájunknak legalább az írói tisztességet. — Valótlan 3-ször, hogy nekem utamban állana bármiben is, akár emelkedésben, akár beteges ambicióban, mert a valóság az, hogy én állottam az ő utjában 1895-ben is a theol. tanárságnál 1896-ban is a lapszerkesztőségénél s ha beteges ambicióról beszél, azt önmagán kell megállapítania, a ki *képesítés nélkül* akart 1889-ben is, 1892-ben is és 1895-

ben is akadémiai tanár lenni, még pedig 1892-ben épen a szigorlaton szenvedett *bukásával* egyidejűleg, sőt képesítés nélkül lett *most* is akadémiai tanár, a mely miatt bizonyosan lesz még vele dolgunk, ha az egyetemi magántanári képesítést meg nem szerzi. A képesítés megszerzésével különben erős hadilábon állott mint gimnáziumi tanár is, mert 1889-től csak 1894-ben volt képes a vizsgálatával rendbe jönni. — Valótlan 4-szer hogy én csak *most* tartom semmisnek philos. készültsgét, mert a valóság az, hogy sem *most* nem tartom, sem *egyébkor* nem tartottam a készültsgét másnak, mint „ismert-terjesztésre alkalmasnak“, a mely hogy a philos. készültsgének a legmagasabb foka lenne, azt ő maga állapítsa meg, a ki a tudós szerénységét semmiképen sem tanulta meg, mert különben az udvariassági nyilatkozatokat nem közölné, mint dics-énekeket. — Valótlan végül 5-ször ez az állítása, hogy a Magyar Szó „akta-tolvajnak“ nevezett, mert e hízegő címet a M. Sz. sohasem használta, a mire legilletékesebb tanu ez az igazgató-tanács, a mely a M. Sz. által ellenem használt kifejezésekért feyelmi panaszszal élt s a panaszban ez a kifejezés nem fordul elő, holott pedig Rác Lajos, mint annak az igazgató-tanácsnak tagja, bizonyára nagy lelkigyönyörűséggel vette volna be ezt is a többiek közé. De nem vette be sem ő, sem az igazgató-tanács mert nem mondta, nem is mondhatta a M. Szó, a melynek szerkesztője Rác Lajos tudomása szerint is elégtétel dacára teljesen valótlan utalást tett a M. Sz. és köztem felmerült ügyre, csak annak az erkölcsi felefogásnak lehet következménye, a melyért Rác Lajos a bíróság előtt is kénytelen lesz megjelenni s a valótlan állítás következményét elviselni. Mert azt még az ő magasra taksált készültsgé is tartozik elismerni, hogy a Magyar Szó-tól kivétel nélkül minden feyelmi panasz felett a feyelmi bíróság napirendre térvén s azt mellőzven: azzal előállani s valótlanossággal fokozni, a büntető bíróság ítéletére szolgált reá. — Egyéb dolgait s állításait nem érintem, azok csak arra valók, hogy a józan ítélő képességű egyének meggyőződést szerezzenek Rác Lajosnak a bölcsészeti tanársággal kapcsolatban első alkalommal bemutatott szellemi fogyatékoságáról s izléstelenségéről. Hiszen talán mégis csak többet vártak még jóemberei is tőle, mint leszámolási ügyefogyottságot s valótlan állításokban való utazást. Am ha ez az ő élet-célja és iránya: éljen vele boldogságban. *Dr. Tüdös István* miskolci ref. lelkész.

— **Kegyeletes ünnepély Bihardiőszegen.** Megható ünnepélyesség keretében róvta le kegyeletét a bihardi-őszegi ref. egyház f. hó 24-én vasárnap délután volt kántor-tanítója Tóth Károly iránt, a ki 44 éven át szolgált törhetetlen buzgalommal szeretett egyházát. Tóth Károly a mult év május havában hunyt el s már temetése után elhatározták a megboldogult tanítványai, hogy háijok jeléül sírjánál emlékkövet fognak felállítani közadakozásból. És megindult a gyűjtés, az elhunyt férfinak egyszerű, földmiveléssel foglalkozó tanítványai a magok körében lassanként összegyűjtötték az összeget s a díszes fehérmárványból álló emlékkő áll már a diószegi hegyaljai temetőben ezzel a felirattal: „Itt nyugszik Tóth Károly ref. kántor-tanító. 1841—1906. Emeítették hálás tanítványai.“ Ezen sírkő átadása tör-tént meg az elmúlt vasárnap délután kegyeletes ünne-pély keretében. A harangok hívó szózatára a közönség 2 órakor nagy tömegekben vonult ki a temetőbe a sírkőhöz, a mely mellett ott álltak a család tagjai, a lelkészek, a tanítók, az egyháztanács, a képviselő tes-

tület, a 48-as kör az ipartestület, a tüzoitóság. Az emlékünnepelet az egyházi dalárda nyitotta meg Mikecs Ferenc tanító vezetése alatt megható gyász dallal. Utánna Kiss Lajos leánytanító mondotta el rövid, tömör vonásokban emlékbeszédét az elhunytól. E beszéd után a közönség elénekelt a XC Zs. 2 versét. Majd Milotay Imre szavalt el egy ezen alkalomra irt költeményt. Ismét a dalárda éneke következett. Ennek elhangzása után az egyház nevében Veress István lelkész, a tanítók nevében Kovács József a gyűjtés tulajdonképeni megindítója tették le megfelelő beszéd kíséretében koszorukat az emlékkőre. Végül Tóth Miklós végzett tanítóképezdész mondott megindult hangon a család nevében köszönetet a közönségnek a kegyeletes ünnepélyért s a sirko felállításáért. Mindenesetre a mai egyháziatlan korban megragadó ez a dőszegi eset, a midőn egyszerű emberek volt szeretet: tanítójok iránt érzett hála által indítatva ily szépen adnak kifejezést kegyeletöknek. Nem halt ki még a mi hiveinkből teljesen az egyháziasság csak fel kell azt kelteni s folyvást éleszeni.

— **Belépések az Országos Lelkészegyesületbe.** A f. borsodi egyházmegye ref. lelkészi értekezlete, nov. 28-án tartotta meg — *renákivüli* — gyűlését Sajtószentpéteren. Fő tárgya volt, az országos Ref. Lelkész Egyesületbe belépésének a kérdése. Kerekes János barcikai lelkész Egyesületet ismertető felhívása után felső borsod lelkészi kara is testületileg lépett be az Orsz. Ref. Lelkész Egyesületbe. A debreceni egyházmegye katonai lelkészi kara is 25 tagjával csatlakozott az egyesület gyűlését. Ennek iránt Veress Dalint honoldai jegyző Szűcs Béla esztári, könyvtárnok Zih Sándor b. ujfalu lelkész. A kör érdemes, volt elnökét, Nagy Lajos konyári lelkészt tiszteletbeli elnökké választották. A kör gyűlés ezután néhány közérdekű s ref. egyházunk beléletét mélyen érintő, actualis kérdést tett megbeszélés tárgyává, elhatározta, hogy a kör minden tagja belép az országos lelkészegyesületbe, továbbá a „Koszoru“ támogatását tőle telhetőleg előmozdítja. A kör e gyűléséből táviratilag üdvözölte gróf Degenfeld József főgondnokot a legközelebbi egyházkerületi közgyűlésen mondott, buzdítólag ható, őszinte szép megnyitó beszédért.

— **Molnár Viktor jubileuma.** Molnár Viktor kultuszminisztériumi államtitkár most ünnepelte szolgálatának huszonöt éves jubileumát. Az államtitkárt ma eből az alkalomból szülőföldjének, Brassó megyének küldöttsége kereste fel, akiket, Schmidt Károly és Zakariás János országgyűlési képviselők s Killényi Endre és Dávid Mihály igazgatók vezettek. A küldöttségben Brassó megye minden nemzetisége képviselve volt. A csángók ez alkalommal nyújtották át az államtitkárnak az ő nevét viselő s általuk tett alapítvány oklevelét, amely szerint az alapítvány kamatait szegénysorsu tanulók kapják. Az üdvözléseket meghatva köszönte meg az államtitkár, kinek ez a meleg ováció némi elégtétel azokkal a jezsuita törekvésekkel szemben, melyek az elfogult sötét lelkü Barkócyt akarnák erőnek erejével helyette állam titkárrá tenni.

— **Az új derecskei pap.** Felsőszáznál több pályázó közül már az első szavazásból Vadon Béla lelkész neve került győztesnek, a ki mellett a nép, ez a lenézett óriás lépett sorompóba. Azok, akiknek nevei közforgalomban voltak, a kik között már a leendő derecskei papot véltük, mind kisebbségben maradtak. Ily óriási nagy erő a nép, ha egyszer megmozdul. Mozdulása, érdeklődése a lelkész választás alkalmából legyen szerencsés

egyházunkra és a nagy derecskei gyülekezetre nézve. Az új lelkész pedig, kinek szivből sok szerencsét kívánunk, birja és nevelje a feléforrott közbizalmat és értékesítse azt a közjavára.

— **Magyar könyvtár.** Ennek a közhasznú s nagybecsű vállalatnak megjelent 500-ik jubiláris száma *Költők és hősök* címmel *Beóthy Zsolt* három remek alkalmi értekezését hozza a magyar irodalmi életből a török-hódítás korából (Mohács), a kuruc világból és a nyelvújítás idejéből (Kazinczy Ferenc szabadulása). Mind a három dolgozat gyöngye az e fajta tanulmányoknak s ma midőn ez a koalíciós ultramontán irányzat annyira tüntet az igazi tudósok, a tudomány és Beóthy ellen. mindazoknak a kiknek ez a gyalázatos akna munka s a magyarság pusztulása fáj: érdemes kezökbe venni e füzeteket és a többieket is, melyek a magyar és külföldi irodalom javát teszik olcsó áron hozzáférhetővé. Egyes szám ára 30 fillér. Melegen ajánljuk e vállalatot lelkészeink és iskoláink figyelmébe.

— **Ujabb költemények.** *Szuhay Benedek* lelkésztársunk ez a jönevű derék poeta emberünk örvendetes jelentéssel fordult a magyar közönséghez. Előfizetést hirdet költeményeire, ezekre a lapokban megjelent s a mi ünnepélyeinken szavalásra különösen alkalmas lelkes dalokra, a melyek *ujabb költemények* cím alatt 15—16 nyvi kötetben, a karácsonyi könyvpiacon jelennek meg. Ez pedig kétféle alakban. Diszes kötésben és fűzve. A kötetek ára 4 K. annak 2 K. Magyordalócsal szerzőhöz (Sajókápolna u. p. Sajtószentpéter Borsod megye) legközelebbi folyó 1. december hó 15-ig küldendők. Készpénzfizetés portómentességet biztosít; postai megrendelés mellett az illetők utánvétellel kapják a könyvet. Szelényi és társa miskolci jóhírű könyvkiadó cég kellő biztosíték a könyv korszerű és kifogástalan kiállítására nézve. Gyűjtőknek 10 előfizető után szerző egy-egy fűzött ingyen példánnyal szolgál. Szivünk szerint ajánljuk e költemények megszerzését a nagy közönség szívesen támogató pártfogásába és a mi szeretet lelkésztársunk vállalkozásának sikert kívánunk.

— **Belhivatalnoki fizetések rendezése az erdélyi evang. luth. egyházban.** A mi után mi még csak törekszünk, a mi felől mi még csak vágyakozunk a fizetésrendezés szász luth. testvéreinknél megtörtént. Tanítóknak, tanároknak az állami fizetéssel egyező sőt azonfelé jövedelem rendeltetett. Igy h. tanároknak h. oklevelesek 2200 k. Tanároknak alapfizetés 2400 k. és 500—500 k. ötödéves korpótlék. Rendezték a lelkészek fizetését is 2400 k. alapfizetéssel 300—500 k. korpótlékkal, lakással, failletménnyel. A rendezés ma még csak ideiglenes és nem érinti az esetleges magas fizetést. A végleges rendezés tervét a főtanács (konzisztórium) fogja a kerületi közgyűlésre felterjeszteni.

— **A „Vasárnapi Ujság“** november 24-iki száma szemnek tetsző képsorozatokat közöl a budapesti virágkiállításról, a Mücsarnok téli tárlatáról, az Erzsébet királynénak különböző városokban állított szobrokról, a Széchenyi-Windischgrätz esküvőről, a budapesti állami felső építő ipariskola tanulóinak kömives munkáiról stb. Szépirodalmi olvasmányul szolgálnak Mikszáth Kálmán és Pekár Gyula regénye, Farkas Imre és Gyököcssy Endre verse, Wharton Edith angolból fordított regénye. Egyéb közlemények: tárcacikk a lángész természetrajzról, a soproni evang. lyceum 350 évi jubileuma, Arnulf bajor herceg temetése Münchenben, tárcacikk a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet

Közintézetek s egyesületok Sakkjáték, Képtalány, Egyveleg stb. „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre négy korona, a „Világkrónika”-val együtt négy korona 80 fillér. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, IV. Egyetem-u. 4 szám.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes-Néplap” a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

— **Az olvasókhöz.** Ezekben a nehéz időkben az egyházi és iskolai körök figyelmébe ajánljuk a *Debr. Prot. Lapot*, mely a jövő évben 28-ik évfolyamába lép s melyben bátor szókimondással harcolunk az evangéliom és a haladás szent ügyéért, a lelkészek és egyházak, az iskolák és tanítók jogos és törvényes érdekeiért, az Országos Lelkészegyesület nagy dolgaiért. Kérjük az előfizetések megújítását és az előfizetési pénzek minden halogatás nélküli beküldését. Kerületbeli kongruás lelkészek a szokott utalványozás alakjában fizethetnek ezután is. *Új előfizetők a még hátralevő ez évi számlákat ingyen kapják.* Megsürgeljük egyúttal a nagy számú hátralékos tartozások (előfizetési pénzek, hirdetési díjak) beküldését is és tudatjuk, hogy a kiadóhivatal egyenként is megfogja keresni a hátralékosokat.

Tartalom-jegyzék: Téged várunk. Vándor. — A magyar közoktatásügy katholikus szellemű vezetése. — A felekezeti béke. Dr. Ferenczy Gyula. — A felekezeti béke ügye és a kultusz miniszter. — Oratio a régi pecsétnyomók felett. Baráth Imre. — Templomavatás Józsefházán. — Egyházkerületünk őszi közgyűlése. R. S. — Megjegyzések. Kerekes János. — A sárospataki nagy per. Ragályi Béla. Kun Bertalan. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

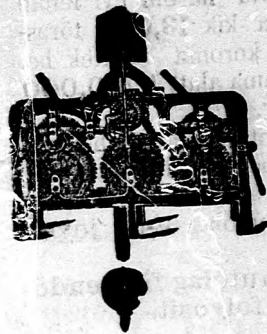
Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközzi

Mayer Károly utóda
Müller János

első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

A magyar védőegyesület 340—42. számú védőtáblái.

Erős takarék konyha
tűzhelyek edények

mosó facsaró és mángurító

gépek raktára.

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

DEBRECEN, Piac-u. 23.

Az ország összes iskoláiban
használt iskolai könyvek és
tanszerek a legelőnyösebben
szerezhetők be a tiszántuli
ref. egyházkerület főbizomá-
nyosánál a

HEGEDŰS ÉS SÁNDOR

cégnél Debrecenben

Nagy képes árjegyzéket kívánatra a cég

ingyen és bérmentve küld.

Hajdumegyei Népbank mint szövetkezet.

Hetedik évtársulatát 1907. január elsején nyitja meg melybe tagok már most is és az év folyamán bármikor beléphetnek.

Az intézet **tagjainak száma** rövid három évi fenállása alatt 2400-ra emelkedett, a kik **13,000** törzsbetétre több mint **580,000** koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt **1.700,000 korona tőkének felel meg.**

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag **6/-ot** jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag **fizetendő** legolcsóbb **kamat mellett** folyósít.

Kölcsönöket a negyedik évtársulatra már most adunk. **Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével** visszafizethető, melyben a kamat is ben-

foglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni. **Kölcsönöket adunk:** 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékkal elfogadható értékekre.

Jelentkezések a negyedik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

HEGEDÜS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkiadóhivatalában Debreczenben 2 kor. havi részletfizetésre megrendelhető:

A legelső magyar protestáns egyháztörténet. (Képes diszmunka.)

Most jelent meg:

A MAGYAR EVANGÉLIOMI PROTESTÁNS EGYHÁZ TÖRTÉNELME

Farkas József, Kovács Sándor és Pokoly József közreműködésével

Szerkesztette: **ZSILINSZKY MIHÁLY.**

Könyvtári félbörkötésben 19, k. Közel háromszáz szöveggéppel, tizenkét melléklettel és számos kézírathasonmással.

Csodálatraméltó, nemes küzdelem történének a vázolását tüzte ki feladatául ez az első **magyar protestáns egyháztörténet**, amely nemcsak hogy szép emléke az 1906-iki nagy történelmi esztendőnek, hanem kiegészítője a politikai történetnek is. Sőt, mivel a protestáns egyház, valamint a magyar nemzet változatos, eseményekben gazdag, főlemelő és magasztos története sokszor eggyé olvad a kettős, küzdelemben, mivel mindkettőnek ugyanazok voltak a vezérei, harcosai, vértanúi, azért sok helyen egyik a másik nélkül meg sem érthető. Korszakos jelentőségüvé avatja még ezt a munkát az a tény, hogy az nemcsak a magyar evangéliumi protestáns egyház külső fejlődésének **történetét** hanem a **belső életet** is felöleli, kiterjeszkedik az egyházi élet, az iskolaügy és irodalmi élet ismertetésére is, aminek révén joggal tarthatjuk azt egy nevezetes történelmi korszak **művelődéstörténetének is.**

Megrendelő-lap.

Fizetendő Debreczenben.

HEGEDÜS és SÁNDORTÓL Debreczenben

megrendelem Zsilinszky, a magyarországi Protestáns egyház történelme című művet.

Előfizetési feltételek: Ezen mű ára 19 korona, fizetendő 2 koronás egymásután következő havi részletekben, szállítástól kezdődőleg, mindaddig, míg a teljes mű vételára törlesztve nincs. Jogositva van a cég az esedékes és le nem fizetett részleteket, a postaköltség hozzászámításával, a postai megbízás útján bevonni. A részletek be nem tartása a részletfizetési kedvezményt megszünteti és a mű teljes vételárát esedékessé teszi. A fizetett részletek által még ki nem egyenlített része a küldeménynek a szállító cég tulajdonát képezi. Per esetén a debreceni kir. járásbíróság illetékes. Az üzlet elfogadása a cégnek fenntartatik. A fenti feltételek alapján ezennel megrendelem a fentebb jelzett munkát 19 korona vételárért, fizetendő a megrendelés keltétől kezdődőleg 2 koronás havi részletekben Debreczen a Hegedüs és Sándor cég pénztáránál.

Lakhely és kelet: Sajátkezű aláírás:

Állás:

Az illetéki díjgyezék 30 tételle értelmében bélyegmentes. Olvasható aláírást kérünk.

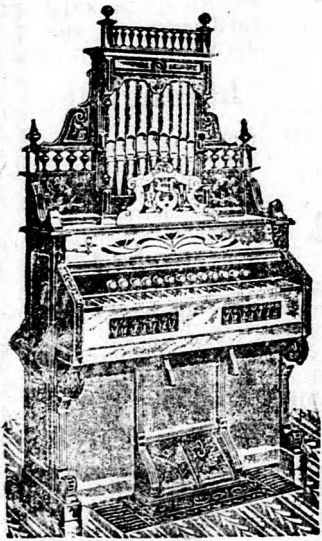
Orgona - Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicseretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója
BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes hurok-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányu (Rákóczi) Tárगतó; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakzerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más Egyházi műveket tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és gyári áron.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.
Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stylusban, levéltári trománytartó fedeleket*

Értesítés. Van szerencsém a t. közönség szives tudomására adni, hogy **Melocco Péter** budapesti betonáru gyáros debreceni fióktelepét saját számámra átvetem és azt **tetőfedési vállalatommal** egyesítve fogom tovább vezetni. A munkálatokat a legjobb munkaerőkkel és legjobb anyagokból készíttetem, miáltal t. rendelőim teljes megelégedését óhajtom elérni. Midőn tisztelettel kérem,

hogy nagybecsű bizalmukkal **Lukács Vilmos** kitüntetni sziveskedjenek — maradtam kiváló tisztelettel Debrecen, Hatvan-utca 5. szám. Elvállalok = **beton-munkát** cement és gránit lapokkal burkolást, fayence-lap burkolást, működő lépcsők és lábozatok készítését, csatornázásokat szab. karmantjus betoncsövekkel, hidak és átvezetők építését stb.

Tetőfedési munkák szabadalmazott Eternit asbest cement palával.

Aszfalt lemezzeli egyszerű és kettős ragasztott fedés. Facement tetők készítése. Nedves falak elszigetelése.

Állandó raktár: Kitünő minőségű Portland és román cementből, stuccatur és alabastrom gipszből, kőfedél-lemezek elszigetelő lemezekből, tűzálló (chamotte)-tégla, Carbo-lineum, fedéllapok stb.

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körút 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól fölfelé. —
Részletfizetések 8 kor.-tól fölfelé

Pianinók.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkel, templomok, szemináriumok részére és mint gyakorló orgonák.

Tanulóknak külön százalékos engedmény.

Baktai EGRY FERENCZ

== haragöntő ==
Kis-Gejócz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
haragöntő
mühelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnévű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bármilyen súlyban, nemetszőket feltétlenül viszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok előismerő irat.

Novotny Antal

haragöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntette.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsósgra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját mühelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITTA OTT 1845-ben.